

08 Bistandsbransjen:
Slik blir du
fredskorpser

02 Regnskogfondet:
Krever klima-
kroner til Kongo

10 Afrikas horn:
Strid om skyld for
Somalia-krise

Inderne tar til seg
vestens uvaner
Side 20

BISTANDSAKTUELT

NR 7 – SEPTEMBER 2011 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Skuffet over norsk FN-nei

FN-sjef i Sør-Sudan Hilde Frafjord Johnson er skuffet over Norges nei til å delta i FNs fredsbevarende operasjon i landet. Siden 2006 har Norge sagt nei til 20 av 25 forespørsler om FN-soldater.

Side 14

– Norges rike
bør gi bort mer

Side 32

Aktuelt

Utenlandske bistandsaktører må bruke ressursene sine på å dyktiggjøre haitianere til å få sitt eget land på fote. Det mener sosialantropolog Rachelle Doucet. Les mer på side 7

Uavhengig forskning

Leder

En fersk evalueringsrapport om uavhengig forskning på norsk bistand viser at forskningen i liten grad tas i bruk. Resultatene i rapporten ser ikke ut til å overraske verken forskere eller beslutningstakere.

Utenriksdepartementet sier at de ikke har tid til å lese lange forskningsstudier. Forskere innrømmer at de ofte er mer opptatt av å bli lest og få anerkjennelse blant andre forskere, enn av å gjøre forskningen tilgjengelig for beslutningstakere og allmennheten.

Når de først setter seg ned og leser, foretrekker beslutningstakere oppdragsforskning som kan gi dem klare svar på de spørsmålene de stiller seg.

Men uavhengig forskning på bistand er viktig, ikke minst fordi mottakerne av bistand ofte har en svak stemme, noe også evalueringsavdelingen i Norad, som har bestilt rapporten, understreker.

Det vil være naivt å tro at forskere som er avhengig av nye oppdrag fra Norad eller Utenriksdepartementet, ikke kan komme til å la seg påvirke av dette. Akkurat som det vil være naivt å tro at mottakere av bistanden fritt vil sende eventuelle klager oppover gjennom det samme systemet som de er avhengige av i sin hverdag.

I dag er det relativt lite uavhengig forskning knyttet til norsk bistand. Men det hjelper ikke å produsere enda flere studier dersom de ikke blir lest. I rapporten konkluderes det med at det må gjøres noe med etterspørselen.

Dermed går utfordringen til både beslutningstakerne, som må lese mer, og forskerne, som må legge til rette for dette ved å gjøre den uavhengige forskningen relevant, kortfattet og forståelig. Det er viktig ganske enkelt fordi mer og oppdatert kunnskap hos dem som tar beslutningene, gir bedre bistand.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Ber Solheim dra til skogs i Kongo

Norge må engasjere seg tyngre i regnskogen i DR Kongo – og det haster, mener Regnskogfondets leder Lars Løvold. **Av Even Tømte**

Mannen som tidligere har fått æren for selve ideen om den omfattende norske regnskogsatsingen, ønsker nå en dreining av satsingen i retning Afrika.

– Nest etter Brasil er Kongo verdens største regnskogland. Det er manglende institusjoner og store utfordringer der, men det betyr også at Norge og verdens vilje til å betale for å bevare regnskogen gir en mulighet til å skape en alternativ økonomisk utviklingsmodell, sier en engasjert Løvold til Bistandsaktuelt.

Etter tiår med diktatur etterfulgt av en lang og ødeleggende krig stabler Den demokratiske republikken Kongo seg langsomt på beina. Samtidig står landet overfor viktige veivalg, argumenterer Løvold: på den ene siden den klassiske utviklingsmodellen der man hugger ned skogen for å selge tømmer

og bygge industri, på den andre siden en alternativ utviklingsmodell der folk på bakken får det bedre, men uten at man av den grunn trenger å rasere ressursgrunnlaget.

Her kommer FN's klimaprogram Redd+ og de norske regnskogsmilliardene inn. Ved å betale for å la regnskogen stå, håper man å oppmuntre regnskogland til å velge en utviklingsvei som er skånsom mot skogen.

Potent klimabombe

Siden det norske klima- og regnskogsinitiativet ble lansert i desember 2007 har Norge engasjert seg i forhandlinger med en rekke land. Det største engasjementet er i Brasil, som så langt oppsummeres som svært vellykket, og Indonesia, der arbeidet for å bevare skogen har møtt store utfordringer og kommet lite i gang.

– I Indonesia og Brasil er skogsindustrien mektige aktører. De har ikke den samme stillingen i Kongo, og det gir en større mulighet for Redd+ til å påvirke. Historisk sett er avskogingen ekstremt lav, men hvordan det vil bli i fremtiden avhenger av hvilken utviklingsmodell landet velger.

Dermed kan regnskogsmilliardene gjøre en forskjell for dette valget, mener Løvold. Samtidig vil et manglende engasjement i Kongo indirekte bidra til å styrke den tradisjonelle utviklingsmodellen, med rasering av regnskogen som resultat.

Den demokratiske republikken Kongo

- Afrikas nest største land, med verdens nest største regnskog.
- Herjet av krig som involverte en rekke land og væpnede grupper i 1998–2003. Usikkerheten vedvarer øst i landet, og landet er preget av mangel på infrastruktur og fungerende offentlige institusjoner.
- Landet planlegger å avholde presidentvalg i november 2011.

FRIVILLIGHET

2000

milliarder kroner stipuleres verdien av den frivillige innsatsen i 37 land til av John Hopkins University Center for Civil Society Studies. Det er et såkalt «forsiktig anslag». Senteret antar at verdien kan være enda høyere.

ACTIONAID-RAPPORT

Mindre avhengige av bistand

De 54 fattigste landene i verden er det siste tiåret blitt mindre avhengige av bistand, ifølge en fersk rapport fra ActionAid. Antallet lavinntektsland som dekker mer enn 30 prosent av statsbudsjettet gjennom bistand er redusert fra 42 til 30. I Ghana utgjorde bistanden for eksempel rundt halvparten av statsbudsjettet for ti år siden, i dag dekker Ghana selv mer enn 70 prosent.

Årsaken til endringene er økonomisk vekst og økt innsats for å mobilisere andre inntekter, for eksempel gjennom bedre skatteinnkreving.

– Det er lagret langt mer karbon i primærskogen i Kongo enn for eksempel i Amazonas. Det er en ekstremt potent klimabombe, sier Løvold.

Direkte tilnærming

Norge har ingen ambassade Kongo, og det er heller ingen tradisjon for norsk bistandssamarbeid med landet. I stedet støtter Norge Redd+-prosessen gjennom flernasjonale organer som Congo Basin Forest Fund, et fond som styres av Den afrikanske utviklingsbanken, samt Verdensbanken og FN.

Løvold etterlyser en langt mer direkte tilnærming. Han mener Norge bør ta initiativ til å få i gang en politisk dialog med sikte på å etablere en pilotregion for å prøve ut storstilte prosjekter for regnskogsbevaring.

– Hittil har Norge bare vært villig til å gi midler, ikke til å ta på seg forpliktelser, og nøydt seg med å påvirke de multilaterale initiativene på avstand, sier han.

Business as usual

– Norge er allerede tungt involvert i politiske prosesser om regnskogsbe-

« Hittil har Norge bare vært villig til å gi midler, ikke ta på seg forpliktelser »

Lars Løvold, Regnskogfondet

varing i flere land. Kan vi redde hele verden alene?

– Det er en utbredt oppfatning at Kongo er fryktelig komplisert og vanskelig å forstå, at Norge ikke har noen tradisjon for bistand til Kongo og at man derfor må passe seg for å ta på seg ansvar der. Det er etter min mening et veldig feilaktig utgangspunkt. Hvis man mener alvor med at Redd-midlene skal forandre noe, må man ta den utfordringen, sier Løvold, som understreker at Kongo kan bli et eksempel av global betydning på Redd+ som drivkraft for en reelt bærekraftig utviklingsvei.

DR Kongo skiller seg også fra Brasil og Indonesia ved at avskogingen er lav. Det meste av den kongolesiske regnskogen er intakt. Men nettopp derfor mener Løvold at tiden er knapp, fordi det blir tatt politiske og juridiske beslutninger i dag om hvilken utviklingsvei landet skal velge.

– Av mangel på konkrete alternativer ender myndighetene med å kjøre en tradisjonell utviklingsmodell med plantaser og hogst.

Billig forbud

– Sett fra Kongo kan dette lett se ut som et valg mellom å utvikle egne produktivkrefter og å stole på det internasjonale samfunnets velvilje. Og det sistnevnte kan jo være risikabelt?

– Jeg har diskutert dette med Kongos miljøvernminister José Endundo

DR Kongo står foran viktige avgjørelser om landets videre utvikling. Regnskogfondets leder Lars Løvold ber Norge om å kjenne sin besøkelsestid.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Bononge. Svaret jeg har fått er at han synes ideen er ekstremt interessant, men at han har liten tro på at det internasjonale samfunnet vil stille opp med mer midler. Det setter ham i en vanskelig situasjon, ettersom han må

forholde seg til presset fra kommersielle interesser som ønsker å bruke skogen. Samtidig ville det ikke koste ham noe særlig å forby kommersiell hogst, som i dag tilfører ytterst lite til statskassa. ■

– Norge vil styrke satsingen i Kongo

– Kongo-bassenget er et svært viktig regnskogsområde, både for Afrika og resten av verden.

DET ER I ÅRENE som kommer avgjørende å unngå at økt økonomisk aktivitet i regionen fører til en stor økning i avskogingen. Vi ønsker derfor å styrke vår satsing i regionen, inkludert i DR Kongo, sier Hans Brattskar, leder for regjeringens klima- og skogprosjekt til Bistandsaktuelt.

Han sier at en økt satsing i Kongo-bassenget må være resultatbasert, det vil si at Norge vil betale for oppnådde resultater.

I dag er Norge aktive bidragsytere gjennom Kongo-basseng-fondet, FN og Verdensbanken. Brattskar avviser at Norge gir midler uten forpliktelser,

men holder fast ved at en innsats gjennom flernasjonale organisasjoner er effektivt.

– Norge gir ikke bare midler. Vi deltar aktivt som styremedlem i Kongo-basseng-fondet sammen med Storbritannia, Den afrikanske utviklingsbanken, skoglandene i regionen og representanter for sivilsamfunnet. Som del av en helhetlig opptrapping av arbeidet vårt i Kongo-bassenget vil vi fortsatt engasjere oss i DR Kongo. Vi mener innsats rettet gjennom multilaterale kanaler er effektivt og vil bidra til forandring, slik Løvold etterlyser, sier Brattskar. ■

4 Aktuelt

■ NEPAL

Fjerde statsminister på fire år

– **Min førsteprioritet** er å fullføre fredsprosessen. Jobb nummer to er å sikre nasjonal støtte for den nye grunnloven, sa maoistenes leder Baburam Bhattarai, etter at han var tatt i ed som ny statsminister i Nepal i september.

Utfordringene står i kø for statsministeren som er Nepals fjerde på like mange år. Fredsprosessen i landet startet i 2006 etter ti år med maoistisk opprør, men fortsatt gjenstår en avtale om integrering av de maoistiske opprørssoldatene i de nasjonale militærstyrkene og utformingen av en ny grunnlov.

■ PAKISTAN

5

millioner mennesker er rammet av flom i Pakistan og 200 har omkommet. Tallene er ventet å stige, men flommen er mindre dramatisk enn fjorårets storflom som rammet 20 millioner pakistanere.

Frykter bortkastet miljøbistand

Det ligger flere skoler bare noen hundremeter fra en av landets største oljeraffinerier. Totalt er 180 skoler i denne delen av byen. FOTO: JAN SPEED

Miljøaktivister frykter at myndighetene i Durban, vertsbyen for årets internasjonale klimamøte, ødelegger de gode resultatene av et norskstøttet miljøprosjekt. **Av Jan Speed, i Sør-Afrika**

Miljøprosjektet er i ferd med å bryte sammen på grunn av manglende politisk vilje. Det er en tragedie, sier Desmond Desai, formannen i South Durban Community Environmental Alliance (SDCEA).

Prosjektet han snakker om skulle minske luftforurensningen i den sørafrikanske millionbyen Durban og var støttet av både Norad og danske Danida. Norge ga drøyt 3 millioner kroner til prosjektet fram til 2010.

– Slike utsagn forundrer meg. De er ubegrunnede. Vi har forsøkt å samarbeide med det sivile samfunnet på dette området, sier Neil Larratt, nåværende kommuneansvarlig for miljøhelse.

Han har vært med fra starten. Mer vil han ikke si. Det er kommunens medieavdeling som skal svare på spørsmål og den forholder seg taus.

Afrikas verste luft

Den lavtliggende sørlige delen av Durban, på østkysten av Sør-Afrika, huser rundt 300 000 mennesker som lever tett på to papirfabrikker, flere kjemikaliefabrikker og noen av lan-

dets største oljeraffinerier.

På begynnelsen av 1990-tallet begynte lokalbefolkningen å mobilisere mot luftforurensningen i området som da var den verste i hele Afrika. Undersøkelser viste at en høy andel av skolebarna hadde luftveisinfeksjoner. Det var også foruroligende mange tilfeller av leukemi i denne delen av byen som under apartheid-perioden hovedsakelig var befolket av såkalte fargede, svarte og noen fattige hvite.

Da presidenten Nelson Mandela i 1995 skulle åpne et nytt oljeanlegg for selskapet Engen, organiserte aktivistene demonstrasjoner. Presidenten snakket med demonstrantene og innkalte kort tid etter til et møte som førte til at sentrale og lokal myndigheter bestemte seg for å sette i gang flere tiltak for å redusere forurensning-

« Vi er bekymret for at norsk utviklingshjelp har havnet i et svart hull og er sløst bort »

Miljøaktivisten Bobby Peek i Durban er bekymret for at de gode resultatene etter et norskstøttet miljøprosjekt er i ferd med å forsvinn.

FOTO: SEBASTIAN VIAUD

gen. Mye ble finansiert av norske og danske bistandspenger.

Vellykket prosjekt

Norsk institutt for luftforskning (NILU) bisto med å etablere overvåkingssystemer og gi opplæring til flere teknikere som skulle følge opp arbeidet i en selvstendig enhet i kommunen. Fem av disse fikk opplæring i Norge.

Etter kort tid var det gode resultater. Farlige utslipp av spesielt svovel-dioksid ble kraftig redusert, og luften i området ble mye bedre. Det innrømmer også miljøorganisasjonene.

Men da den norske finansieringen opphørte i desember 2010, forduftet de gode intensjonene blant byens toppbyråkrater og politikere, mener byens miljøaktivister.

Svekket enhet

– Enheten som ble bygget opp er svekket. Samtlige av de som fikk opplæring i Norge er enten blitt presset ut, blitt private konsulenter, eller tatt seg jobb i utlandet eller i firmaene de en gang skulle overvåke. Dette er svært alvorlig, sier Desai.

De to øverste lederne for miljøprosjektet er blant dem som har sluttet.

Konsulentselskapet uMoya-Nilu, som delvis eies av norske NILU, har er noe mer positiv analyse av situasjonen.

– Kommunen har mistet en del kapasitet. Det har vært gjennomtrekk, det er naturlig. For øyeblikket funge-

rer enheten, men de klarer kanskje ikke å rekke over så mye som tidligere. Det er fortsatt folk på plass, og informasjonen kommer inn, sier Mark Zunkel i uMoya-Nilu.

Manglende kapasitet fører til at de som forurenser ikke bestandig stilles til ansvar, mener han. Men han understreker det er ikke noen krise, slik organisasjonene hevder.

Uten informasjon

Desai mener lokalsamfunnet ikke lenger har tilgang på måleinformatjonen, og selv om de fleste av måleenhetene fungerer så blir de ikke lenger vedlikeholdt godt nok, og det er ikke kompetente folk til å følge opp informasjonen som kommer fram. Samtidig har ANC-regjeringen lagt fram et lovforslag som skal gjøre det enda vanskeligere å få ut informasjon fra det offentlige i saker om petroleumsindustrien. Aktivistene frykter at den nye loven vil bli brukt mot dem.

Miljøvernorganisasjonen Groundwork gjorde de første avslørende helsestudiene i Sør-Durban. De er igjen bekymret.

– Hele overvåkingssystemet for luftforurensning som Norad og Danida støttet og som vi kjempet for er nå borte. Vi er bekymret for at norsk utviklingshjelp har havnet i et svart hull og er sløst bort, sier Bobby Peek i Groundwork. ■

jasp@norad.no

■ ANGOLA

Demonstranter dømt til fengsel

18 personer som deltok i demonstrasjoner mot myndighetene i Luanda i Angola i begynnelsen av september er dømt til fengsel.

– Angolske myndigheter må øyeblikkelig trekke tilbake de politisk motiverte anklagene mot de 18 personene som er dømt, sier Daniel Bekele, leder av Human Rights Watch Afrika.

Han ber samtidig om en uavhengig etterforskning av politiets bruk av vold da de løste opp det han betegner som en fredelig demonstrasjon.

Vi ser på årets TV-aksjon som 'vår' aksjon. LOs tillitsvalgte og medlemmer over hele landet kommer til å stille opp for å støtte Folkehjelpas mineryddingsarbeid >>

Nestleder i LO Gerd Kristiansen gjør det klart at de vil støtte sine venner i Norsk Folkehjelp

Leser ikke forsknings-rapporter

Beslutningstakere i bistandsbransjen benytter seg i liten grad av den uavhengige forskningen på området, viser en fersk evaluering. Det kan gå ut over kvaliteten på bistanden, frykter forskere.

Av Tiril A. Skarstein

Jeg har dessverre bare fått lest sammendraget av rapporten. Jeg er redd det bekrefter det bildet som tegnes, innrømmet Hege Hertzberg, utviklingspolitisk direktør i Utenriksdepartementet, da evalueringsrapporten ble lansert i september.

Hun bekrefter at det for departementet er mest nyttig med oppdragsforskning med klare anbefalinger og gode oppsummeringer.

– Det er riktig at vi i liten grad benytter oss av uavhengige forskningsrapporter. Men dette må være et delt ansvar mellom forskere og Utenriksdepartementet, sier Hertzberg, som understreker at ansatte i departementet som regel ikke har tid til å sette seg inn i omfattende studier.

Kløft

Evalueringsrapporten om uavhengig forskning på norsk bistand avdekker en dyp kløft mellom forskningsverdenen og bistandsbransjen. Forskerne som er intervjuet i forbindelse med rapporten ønsker at forskningen skal være så uavhengig som mulig. I kontrast vil ansatte i Utenriksdepartementet helst ha mer oppdragsforskning.

– Departementsansatte ønsker studier som besvarer de spesifikke

spørsmålene de stiller seg, sier leder for evalueringsteamet, Dorothy Rosenberg.

Også blant ansatte i bistandsorganisasjonene blir lange, uavhengige forskningsrapporter sjelden lest.

«Våre informanter blant beslutningstakere bekrefter gjennomgående at det er svak sammenheng mellom forskning og politikktutforming», konkluderer evalueringsteamet fra det svenske konsulentselskapet SIPU International i rapporten, som er skrevet på oppdrag for Norad.

Alvorlig

– Konsekvensen av dette er dårligere beslutninger, mener forskningsleder ved Senter for utvikling og miljø ved Universitetet i Oslo, Desmond McNeill.

Han er ikke overrasket over at rapporten viser mangel på etterspørsel etter uavhengig forskning på norsk bistand. Men han mener at det er alvorlig.

– Jeg tror det er litt mangel på kultur for å bygge beslutninger på forskningsbasert kunnskap. Beslutningstakerne burde være mer åpne for dialog med forskerne, sier McNeill.

Når departementsansatte ikke har tid til å lese alle forskningsrapportene

Leder for en evaluering av uavhengig forskning på norsk bistand, Dorothy Rosenberg (t.v.) fra SIPU International, overrekker den ferske rapporten til utviklingspolitisk direktør i Utenriksdepartementet, Hege Hertzberg.

FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

oppfordrer ham dem til i det minste til å ringe for faglige råd.

– Dårligere bistand

– Om ikke politikken er forankret i den kunnskapen vi har på fagfeltet vil politikken bli mindre effektiv. Det kan føre til dårligere kvalitet i bistanden, frykter forsker Elling N. Tjønneland ved Chr. Michelsen Institutt.

Han har samtidig forståelse for at folk høyt oppe i hierarkiet har begrenset med tid, og han mener også at forskere har et ansvar for å gjøre forskningen mer tilgjengelig.

– Det gjelder å sammenfatte forskningen i en form, for eksempel på en side, som gjør at den kan benyttes. Når det gjelder formidling har helt klart forskerne rom for forbedring. Det er for mye vekt på å skulle publisere i kjente tidsskrifter og for lite vekt på å formidle resultater til beslutningstakere og samfunnet generelt, mener Tjønneland.

Behov for uavhengighet

En av forskerne som er intervjuet forteller om oppdragsforskningen at 'jeg har mistet finansiell støtte flere ganger, fordi jeg har vært for kritisk', en annen sier at 'det ble utøvd stort press for å unngå negative konklusjoner'.

– Vi har stilt forskere spørsmål om hva kritiske og uønskede studier gjør med en forskers karriere, og det er en redsel i miljøet for at dette kan

ha negative konsekvenser på senere oppdrag, selv om ingen kommer med konkrete eksempler. Denne redselen kan føre til selvsensur i oppdragsforskningen, forklarer Rosenberg.

Blir lest

I rapporten anbefaler hun at det gjøres noe for å øke volumet av uavhengig forskning på norsk bistand og at det jobbes med formidling av forskningsinformasjon.

Hans Peter Melby, fungerende leder av Norads evalueringsavdeling, forteller at avdelingen i tråd med vanlig rutine vil sende et notat til Utenriksdepartementet med informasjon om evalueringen og berørte parter syn på den, samt evalueringsavdelingens anbefalinger om oppfølging.

– Et funn er at forskningen brukes lite. Men vi vil også vurdere høringsuttalelsene før vi bestemmer våre anbefalinger, sier Melby, som understreker at det deretter er opp til Utenriksdepartementet å bestemme hvordan evalueringen skal følges opp. ■

Jeg tror det er litt mangel på kultur for å bygge beslutninger på forskningsbasert kunnskap >>

Evaluering av bistandsforskning

■ Den eksisterende uavhengige forskningen på norsk bistand brukes i liten grad av beslutningstakere.

■ Årsaker som nevnes er mangel på tid, et stort antall generalister i bistandsbransjen og kulturelle forskjeller mellom bistandsbransjen og forskningsverdenen.

■ En evaluering fra 2007 anbefalte at mer ressurser skulle brukes på forskerinitiert norsk bistands-

forskning. Likevel ser ingenting ut til å ha blitt gjort.

■ Utenriksdepartementets preferanse for oppdragsforskning og de høye kostnadene, i form av tid og innsats, knyttet til å skulle ta i bruk den uavhengige forskningen, står i veien for økt satsing på området, ifølge den ferske rapporten.

Kilde: SIPU International (2011)

6 Aktuelt

■ HELSE

Flere kvinner får kreftdiagnose

Fra 1980 til 2010 har antallet kvinner diagnostisert med brystkreft økt fra 641 000 til 1,6 millioner tilfeller årlig. Den største veksten har funnet sted i utviklingsland, mens rike, vestlige land har hatt en langt lavere vekst, viser en fersk studie fra Institute of Health Metrics and Evaluation.

Forskerne advarer om at dødsfall fra bryst- og livmorhalskreft i utviklingsland er forventet å øke, slik at det innen 2025 kan være en like vanlig dødsårsak for unge kvinner som dødsfall knyttet til graviditet og fødsel.

Bruden er pyntet litt finere enn det bruden er. Mikrofinans handler om å bygge finansiell infrastruktur i et land. Hvem vil gi penger til det? >>

Roy Mersland ved Universitetet i Agder antyder at mikrofinans ikke er så sexy som bistandsorganisasjoner forsøker å gi inntrykk av. Fra en mikrofinans-konferanse i Kristiansand i september

Strategien for norsk kulturbistand har vært uklar og lite kjent. Tross dette har det vært mange gode prosjekter, viser en ny evaluering. Bildet er fra en lben-oppsetning i Zambia. FOTO: OLIVER SAMPULE

Dårlig strategi, gode resultater

Fra 2006 til 2009 brukte Norge om lag 850 millioner kroner på kultur- og idrettsbistand. Strategien for dette arbeidet var uklar, lite kjent og påvirket i liten grad prosjektene som ble gjennomført. Tross dette har resultatene vært ganske gode.

Av Tor Aksel Bolle

Det er konklusjonen etter en evaluering av Utenriksdepartementets strategi for kultur- og idrettsamarbeid med land i Sør. Evalueringsteamet har gransket hvordan strategien, som var gjeldende fra 2006, har styrt og påvirket norsk bistand på dette feltet. Selv om støtten til kultur- og sportsprosjekter langt

fra er den største posten på bistandsbudsjettet dreier det seg allikevel om rundt 850 millioner kroner fra 2006 til 2009. Pengene har vært fordelt på nærmere 600 prosjekter i 48 land.

Formålet med Strategien for kultur og idrettssamarbeid med land i Sør var å gi dette mangfoldige arbeidet en overordnet retning. Slik har imidlertid strategien slett ikke fungert, ifølge evalueringsteamet.

– Vi fant at strategien var ukjent for mange av partnerne i Sør og at den også var såpass vag at alle kunne tilpasse den til prosjektene de ønsket å gjennomføre. Engasjerte og dyktige

enkeltpersoner blant annet på ambassadene har vært langt viktigere enn strategien når det gjelder å avgjøre hva som har fått støtte, den har rett og slett ikke hatt noen særlig betydning, sier Kim Forss som har ledet evalueringarbeidet.

Maktkamp

Noe av forklaringen til strategiens svakheter kan ifølge evalueringsteamet ligge i hvordan strategien ble utarbeidet. «Lite inkluderende» og «lite transparent» er beskrivelser som brukes om UD's arbeid med strategien. Forfatterne av evalueringen fant også at arbeidet med strategien og implementeringen av den kan ha blitt påvirket av at samarbeidsklimaet mellom Norad og UD i perioder nærmet seg frysepunktet. I evalueringen beskrives en konflikt mellom direktoratet og departementet fra 2005 til 2009. Konflikten, som betegnes som en maktkamp, dreide seg om både hvem som skulle kontrollere pengesekken og om en grunnleggende uenighet om hvordan norsk kulturbistand skulle se ut. En av konfliktlinjene gikk for eksempel på bruken av norske kunst- og kulturinstitusjoner i bistanden. UD ble sittende med styringen over både pengene og innholdet. I rapporten står det at konflikten blant annet førte til at det i fire år var nærmest null kontakt mellom de som jobbet med kulturbistand i Norad og UD.

Kim Forss, leder evalueringsteamet

UD: – God kritikk, men også mangler

Avdelingsdirektør Cecilie Willoch ved UD's kulturseksjon sier til Bistandsaktuelt at evalueringen har mange gode poenger.

– Vi kan helt klart bli bedre i når det gjelder blant annet tydelighet om målsetninger og strategisk retning i kommunikasjonen med ambassadene og med samarbeidsorganisasjoner. Det gjelder også i arbeidet med styringsdokumenter. Det er blant poengene fra denne evalueringen vi tar med oss i det videre arbeidet, sier Willoch.

Men samtidig er avdelingsdirektøren klar på at hun mener evalueringen har svakheter.

– Jeg er usikker på om metoden de har valgt er egnet til å gi oss nyttige kunnskap i vårt videre arbeid og om den er den rette til denne evalueringen. Jeg undrer meg også litt over faktagrunnlaget når de for eksempel ikke har funnet en eneste tale hvor statsråden har omtalt strategien, vi vet jo for eksempel at den ble lansert med både presse og en rekke organisasjoner til stede. Jeg mener også at evalueringsteamet på noen områder har misforstått hvordan en strategi på dette feltet skal virke, sier Willoch.

–Det er mulig at denne konflikten påvirket kvaliteten på strategien, man kunne kanskje fått en tydeligere og bedre strategi hvis den ikke hadde eksistert. Men det er slett ikke sikkert, sier Kim Forss.

Solheim lite engasjert

UD får også kritikk for å ha gjort lite for å gjøre strategien kjent og for å ha gitt få incentiver til at de ulike aktørene skulle sette i gang nye prosjekter på idretts- og bistandsfeltet. Toppledelsen i UD skal også ha gjort lite for å promotere strategien. Blant annet klarte ikke evalueringsteamet å finne en eneste tale hvor utviklingsminister Erik Solheim nevnte den norske strategien for kultur- og idrettsbistand.

Gode resultater

Til tross for alle manglene ved strategien og gjennomføringen av den fant evalueringsteamet mange gode prosjekter da de besøkte India, Mosambik, Zimbabwe, De palestinske områdene og Nicaragua.

– Det er en enorm variasjon og mange små prosjekter. Men vi fant at mange av prosjektene var gode og ble godt gjennomført, at det stort sett er små og oversiktelige prosjekter og gode lokale partnere. Men etter vår mening har de gode resultatene svært lite med strategien å gjøre, sier Forss. ■

toab@norad.no

«Strategien har rett og slett ikke spilt noen særlig rolle»

■ KYSTSAMARBEID

7

afrikanske land får norsk hjelp til å fastsette grensene sine under vann: Sierra Leone, Kapp Verde, Gambia, Kapp Verde, Guinea, Guinea Bissau, Mauritania og Senegal.

Stoler ikke på vestlige bistandsorganisasjoner

Når konflikter oppstår, vil haitianere løse problemene selv, eller få hjelp fra nasjonalt politi. Vestlige bistandsorganisasjoner og FN har lav tillit i befolkningen, viser ny forskning. **Av Ingvild Sahl**

Konklusjonen er klar: Haitianerne vil først og fremst håndtere konfliktene sine selv. Blir situasjonen voldelig, stoler de mest på det nasjonale politiet. Aller nederst på tillitsskalaen kommer utenlandske bistandsorganisasjoner og landets FN-styrke, MINUSTHA.

– Svarene vi fikk gjennom spørreundersøkelser og feltarbeid i ulike landsbyer overrasket oss. Selv om mange utenlandske, ikke-statlige organisasjoner arbeidet med konfliktforebygging i nærmiljøet, var det nesten ingen i lokalbefolkningen som visste at de eksisterte, eller så på dem som en ressurs. Folk foretrakk å få hjelp fra sitt eget folk, og ta i bruk egne tradisjoner for konflikthåndtering, forteller den haitianske sosialantropologen Rachele Doucet til Bistandsaktuelt.

Sammen med sosiolog Alain Gilles deltar hun i et forskningsprosjekt finansiert av Utenriksdepartementet, som gjennomføres i et samarbeid

mellom norske PRIO og universitetet i Quisqueya i Port-au-Prince. Formålet er å få mer kunnskap om lokale oppfatninger av konflikt på Haiti, og lokalsamfunns kapasitet til konfliktforebygging.

Haiti, som ble rammet av et voldsomt jordskjelv i januar 2010, har lenge hatt tilnavnet «The land of NGOs». Etter katastrofen virket landet som et fluepapir på utenlandske velgjørere fra utallige nasjonaliteter.

Ubrukelige boliger

Men, ifølge forskerne, mangler mange av hjelpeorganisasjonene som har slått seg ned i landet kjennskap til lokal kultur og språk. Koordineringen mellom regjeringen og de internasjonale hjelperne har vært svak. Folks tillit til dem har heller ikke blitt bedre av at mye av hjelpen som er gitt, har vært feilslått.

– Et eksempel er de mange midlertidige boligene som er bygd etter jordskjelvet. De er dårlig tilpasset klimaet, og er alt for små til å huse

■ KINA

Sykehusfødsler har halvert dødsfall

En kampanje som oppfordret kvinner i Kina til å føde ved sykehus har bidratt til å halvere antallet barn som dør i løpet av den første måneden etter fødsel i Kina, ifølge en studie publisert i The Lancet.

Mellom 1996 og 1998 var dødsraten 24,7 per 1000 fødsler. Ti år senere hadde tallet falt til 9,3. Forskerne bak studien viser at babyer har to til tre ganger mindre sannsynlighet for å dø i løpet av den første måneden dersom de blir født på sykehus, sammenlignet med hjemmefødsler.

Utenlandske bistandsaktører må bruke ressursene sine på å dyktiggjøre haitianere til å få sitt eget land på fote. Det mener sosialantropolog Rachele Doucet og sosiolog Alain Gilles som arbeider med et forskningsprosjekt om konfliktforebygging på Haiti.

FOTO: INGVLID SAHL

haitianske familier. De er rett og slett ubrukelige, og husløse opplever at de ikke blir behandlet med respekt, når dette er det de tilbys, sier Doucet.

Splittende

Forskerne fant også at det å plassere utenlandsfinansierte utviklingsprosjekter i områder med mye vold og konflikt hadde en demoraliserende effekt på befolkningen. Ungdom i andre områder, som klarte å løse egne konflikter uten å ty til vold, opplevde det som veldig urettferdig at de ikke fikk noe hjelp og bistand, mens all hjelpen gikk til bråkmakerne. De to forskerne fant også at til tross for at haitianere generelt er skeptisk til sin egen stat, ville 97,5 prosent av de spurte at staten skulle gripe inn, dersom konfliktene ble voldelige.

– De aller fleste mente politiet var den beste instansen til å løse slike problemer. Dette understreker viktigheten av å styrke det nasjonale politiet på Haiti, sier Doucet.

20 måneder etter jordskjelvet, som tok livet av mellom 200.000 og 316.000 mennesker, bor fortsatt over 650.000 mennesker i teltleirer. Utfordringene det hardt prøvede landet står overfor er enorme.

– *Hva kan Norge som bistands-giver lære av resultatene fra deres forskning?*

– At selv om det kan virke som om Haiti er preget av kaos, er det allerede et system der som fungerer på sin måte. Se etter folk med ressursene du trenger. Samarbeid med disse og hjelp dem til å gjøre ting bedre, sier Gilles, og får støtte fra Doucet.

– Det er utrolig hva lokalbefolkningen kan få til selv, når de gis mulighet til å skape, sier hun, og forteller om en gruppe med nyutdannede ungdommer fra Universitetet i Port-au-Prince, som har hjulpet henne med forskningsprosjektet. Nå er de i gang med å starte et nytt universitet.

– Å bygge tillit i lokalbefolkningen tar tid. Men det er verdt det, sier hun. ■

– Vanskelig å finne samarbeidspartnere

At haitianerne vil bestemme selv, er ikke overraskende. Problemet er at de er ute av stand til å gjøre det, mener Petter Skauen. **Av Tor Aksel Bolle**

PETTER SKAUEN, spesialrådgiver på fred- og forsoning i Kirkens Nødhjelp, har fulgt utviklingen på Haiti i over 30 år. Han er ikke overrasket over forskernes funn.

– Haiti er et land som alltid har vært styrt av andre. Men i bunnen har de en stolt kultur fra Vest-Afrika, og et stort ønske å om bestemme selv. Problemet er at de ikke makter

å gjøre det, sier han.

Ifølge Skauen bunner noe av Haitis tragedie i at landets klokeste hoder har flyttet fra landet. Tilbake står en splittet politisk ledelse, ute av stand til å ta avgjørelser. De utenlandske organisasjonene som arbeider i landet må lete med lys og lykte for å finne gode lokale partnere.

– Det er en overdrivelse å si at

Petter Skauen

man bare må finne de rette folkene å samarbeide med, og så går ting av seg selv. Slik er ikke virkeligheten, sier han.

Også haitianere som vender hjem fra eksil i utlandet, møtes med skepsis fra egne borgere. Folk har i tillegg hatt god grunn til å ha mistro til FN-

styrken MINUSTHA, som består av representanter fra 38 ulike nasjoner. Styrkens nepalske delegasjon har fått skylden for koleraepidemien i landet, og styrken skal angivelig også ha stått bak en rekke overgrep mot unge, haitianske kvinner. Selv om forholdene er uhyre kompliserte, må utenlandske aktører strekke seg til det ytterste for å samarbeide med haitianere, mener Skauen.

– Utenlandske aktører må gjennom Interimkommisjonen lytte til haitianerne, og arbeide på deres betingelser. Det krever en enorm tålmodighet, men er helt nødvendig. ■

toab@norad.no

Haiti er et land som alltid har vært styrt av andre

Petter Skauen, Kirkens Nødhjelp

8 **Aktuelt**

Kamp om fredskorps

Utteksling gjennom Fredskorpset er for mange inngangsbilletten til bistandsbransjen. Men hvordan blir man egentlig fredskorps? **Av Tiril A. Skarstein**

Hvert år reiser over 500 unge ut med Fredskorpset.

– De fleste søkerne i bunken har organisasjonserfaring fra før. Det teller som et pluss hos oss, sier koordinator for Fredskorps-programmet i Kirkens Nødhjelp, Jon Frydenborg.

Da fire Fredskorps-plasser ble lyst ut i august, mottok han godt over hundre søknader. Og den typiske søkeren til Nord-Sør-programmet hadde allerede en mastergrad, snakket flere

språk i tillegg til norsk og engelsk, og hadde både utenlandserfaring og organisasjonserfaring fra før.

Veien til en jobb i bistandsbransjen ser med andre ord ut til å by på et typisk høna-og-egget-problem:

– *Må man allerede være innenfor bistandsbransjen for å bli fredskorps?*

– Både ja og nei. Det er egentlig ønskelig at det er ansatte eller medlemmer i organisasjonene som reiser ut, ettersom de da kan ta med seg

« Dette er en god mulighet til å finne ut av om bistand er noe jeg ønsker å jobbe med »

Ingrid Anderson, fredskorpsdeltager

sine erfaringer og kompetanse tilbake til organisasjonen. Men enkelte plasser lyser også ut eksternt. I tillegg er det mange muligheter gjennom Ung-programmet, som gir vanlig ungdom en smakebit på hverdagen i sør, sier direktør i Fredskorpset Nita Kapoor.

Blant dem som har kommet gjennom nåløyet og med på Ung-programmet, er Kaja Mathisen (19) og Ingrid Anderson (19). De skal reise til Madagaskar gjennom KFUK/KFUM.

– Det er jo begrenset hva vi har av kompetanse å bidra med ettersom vi kommer rett fra videregående. Men vi skal hjelpe til med det vi kan, og lære, sier Kaja, under et forberedelseskurs i regi av Fredskorpset.

Hun drømmer om en jobb i FN og tror Fredskorpset er en bra erfaring å ha med seg.

– Dette er en god mulighet til å finne ut av om bistand er noe jeg ønsker å jobbe med, mener Ingrid, som er mer usikker på om bransjen er noe for henne.

Skrekkblandet fryd

De to er medlemmer i KFUK/KFUM og sendte i våres omfattende søknader til organisasjonen. Deretter var de på intervju der de best egnede kandidatene ble silt ut. På det tidspunktet visste de

ikke helt hva de gikk til.

– Da vi søkte, ante vi ikke hvor vi ville ende opp. Men Madagaskar blir spennende. En må bare ta ting på sparket. Det må vi nok være klare for å gjøre når vi kommer til partner-organisasjonen også, smiler Kaja forventningsfullt.

Ingrid derimot, både gruer og gleder seg:

– Jeg synes det er kjempeskummelt. Jeg har ikke vært utenfor Europa før og er ikke minst urolig for å være så lenge borte fra venner og familie, innrømmer hun.

Inngangsbilletten

Uansett blir erfaringen godt CV-fyll.

– For mange er dette inngangsbilletten til internasjonalt arbeid. Når jeg besøker norske ambassader, er det nesten alltid en av de ansatte som kan fortelle at de har vært innom Fredskorpset en gang tidlig i karrieren, forteller Kapoor.

Også Kirkens Nødhjelp erfarer at mange søker seg til Fredskorpset for å få en fot innenfor bistandsbransjen. Og organisasjonen har selv mange tidligere fredskorpser på lønnslistene.

– En får relevant uterfaring med arbeid på utekontor og med programinnhold, sier Frydenborg, som forstår at programmet er attraktivt. ■

Hvordan bli fredskorpsdeltager?

■ Fredskorpset støtter utveksling av personell mellom bedrifter, organisasjoner og andre virksomheter i Norge og land i Asia, Afrika og Latin-Amerika.

■ Det er fire forskjellige programmer: Ung-programmet for ungdom mellom 18 og 25 år, Nord-Sør og Sør-Sør-programmet for personer mellom 22 og 35 år og et helseutvekslingsprogram. Lønn og lengde på uteopphold varierer mellom programmene.

■ All rekruttering gjøres av partnerne, det vil si de bedriftene eller organisasjonene som har inngått utvekslingsavtalen. De fleste velger å rekruttere blant

egne ansatte eller medlemmer, men enkelte søker etter deltagere eksternt.

■ Dersom du er medlem i en organisasjon som samarbeider med Fredskorpset, kan du sjekke mulighetene for å reise på utveksling gjennom dem.

■ Eksterne utlysninger legges ofte ut på www.global.no/stillinger.

■ De fleste prosjektene starter opp i august/september og har søknadsfrister en gang mellom februar og mai, men dette varierer.

■ For mer informasjon se også: www.fredskorpset.no

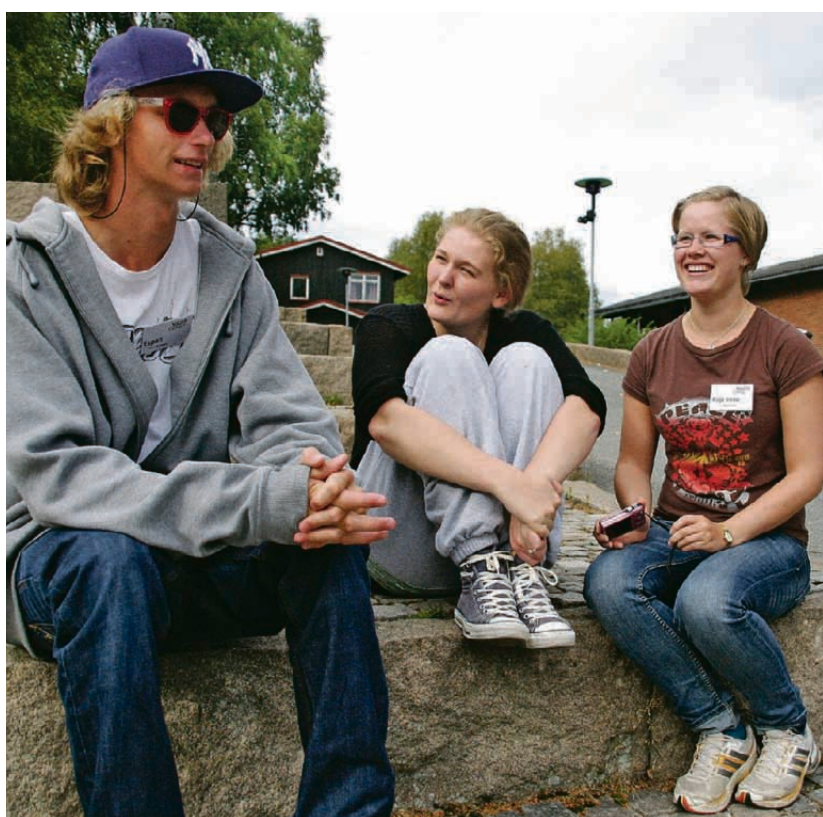

jobbene

Shatha Abu-Qoura (til høyre) fra YWCA Palestina skal i tre måneder bytte plass med Lilly Agoya fra YWCA Kenya som en del av Fredskorpsets Sør-Sør-program. – Det å utveksle til land som ligner mer på våre egne kan kanskje gi oss kunnskap som er mer relevant for oss når vi reiser tilbake til hjemlandet, mener Agoya. I august var de på forberedelseskurs i Oslo.

FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

Espen Nordstrøm (18) (f.v.), Ingrid Anderson (19) og Kaja Mathisen (19) skal gjennom Fredskorpsets Ung-program arbeide tre måneder ved KFUK/KFUMs søsterorganisasjoner i sør. Søknadsprosessen var omfattende, forteller de tre, som er glade for å ha kommet gjennom nåløyet.

FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

Maur's Lematunya (25) fra Kenya og Heidi Norum Martinsen (22) fra Norge mener de har mye å lære av hverandre. I høst jobber de sammen i Skeiv Ungdom, deretter reiser de til partnerorganisasjonen i Kenya. FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

Lærer av hverandre

Maur's Lematunya (25) fra Kenya er fredskorpser i Skeiv Ungdom. Han ønsker å lære hvordan den norske organisasjonen jobber for å styrke homofilles rettigheter. **Av Tiril A. Skarstein**

JEG VIL SE HVORDAN de jobber med disse spørsmålene i Norge og forhåpentligvis kunne ta i bruk noe av det i vår organisasjon i Kenya, sier Maur's.

I tre måneder skal han jobbe for Skeiv Ungdom. Deretter skal hans norske kollega Heidi Norum Martinsen (22) reise til Kenya for et tilsvarende opphold i søsterorganisasjonen der. Oppgavene vil i begge land bestå i arbeid for økt åpenhet og respekt for homofile i religiøse miljøer.

– I Kenya er homofili forbudt, sier Maur's, og forklarer hvordan det preger arbeidssituasjonen for rettighetsorganisasjonen han vanligvis jobber for. Blant annet ønsker han ikke å oppgi navnet på organisasjonen.

Heidi understreker at situasjonen for homofile er veldig forskjellig i de to landene, men at det nettopp derfor også kan være mye å lære.

– Jeg ønsker å se hvordan den kenyanske organisasjonen driver holdningsarbeid i en kontekst der slikt arbeid er vanskeligere enn her i Norge, forklarer hun.

Det norske Fredskorpset er en av få organisasjoner som tilbyr slik gjensidig utveksling.

– Vi har en utviklingspolitisk målsetting om økt likeverd, og det snakkes pent om dette. Likevel legger en ofte opp til at land i Sør skal være

mottakerland og Nord givere. Det er det vi håper å bryte med ved å ha en gjensidig utveksling der vi er klare på at også organisasjoner i Nord har mye å lære av Sør, sier direktør i Fredskorpset Nita Kapoor.

Faktisk viser tilbakemeldingene til Fredskorpset at organisasjonene, både i Nord og Sør, har høyere utbytte av å sende folk ut ettersom den varige effekten først skjer når en deltaker vender tilbake til egen organisasjon.

– En tror en sender folk ut fra virksomheter i Nord til virksomheter i Sør for å bidra til å «redde verden», men gevinsten er det først og fremst den organisasjonen som sender folk ut som får, understreker Fredskorpsetsjefen. ■

« En tror en sender folk ut fra virksomheter i Nord til virksomheter i Sør for å bidra til å 'redde verden', men gevinsten er det først og fremst den organisasjonen som sender folk ut som får »

Nita Kapoor, Fredskorpset

10 **Aktuelt**

FN: – Tragedien kan gjenta seg

FN frykter at 750 000 mennesker kan dø før jul. Skjer det, vil over dobbelt så mange ha mistet livet under denne katastrofen sammenlignet med katastrofeåret 1992. Hvordan kan det gå fra ille til verre i Somalia? **Av Hege Opseth**

1992: Det slås full sultalarm i Somalia.
2011: Det slås full sultalarm i Somalia.

Ordlyden er den samme. Varslingssystemer klarer ikke å stoppe en katastrofe som til nå har tatt livet av mer enn 30 000 mennesker og som har drevet flere hundre tusen på flukt.

– Det har vært tyve år med total krise i dette området. Sultkatastrofen vil være en prøve på om det internasjonale bistandssystemet fungerer. Det hjelper ikke å lage flotte planer om man ikke klarer å gjennomføre dem på bakken, sier utviklingsminister Erik Solheim.

Hans departement står for drøyt 2,3 milliarder kroner av de betydelige pengesummene som er sendt inn i Somalia av internasjonale bistandsgivere de siste ti årene. Mesteparten av den norske støtten – omlag 58 prosent – har gått gjennom FN.

Lang liste

Tross milliarder i internasjonal bistand, er listen over alt som har gått galt i Somalia lang:

- Det hersker politisk kaos i landet.
- Den vestlig initierte overgangsregjeringen har bare kontroll over de midtre delene av landet.
- Verdens Matvareprogram har indirekte styrket oppbyggingen av lokale krigsherrers økonomiske makt, hevder kritikere. (Bistandsaktuelt, 07.2011).
- USAs stempling av al-Shabaab som en terrororganisasjon bidrar til å hindre hjelpeorganisasjoner fra å få tilgang til rammede områder.
- FN, som skal koordinere innsatsen, er selv ikke på plass med folk i de mest utsatte områdene. Det er en av grunnene til at det råder et hjelpekaos på bakken i det katastroferammede landet.
- Dadaab, flyktningleiren i Kenya som ble opprettet under katastrofen i 1991, bare vokser i omfang. Svært få har returnert til hjemlandet de siste 20 årene.

Listen er enda mye lengre. Hvorfor går det så galt?

Tøffere konfliktbilde

De siste tiårene er millioner brukt på å utvikle varslingssystemer for naturkatastrofer. Varslingstjenesten FEWS-nett sa allerede for ett år siden at Somalia

og andre deler av Afrikas Horn kunne bli rammet av en sultkatastrofe. Så varslingssystemet fungerte. Likevel vil trolig 2011-katastrofen koste titusener av menneskeliv. De fleste av disse er barn.

– Somalia er en av de store taperne i krigen mot terror, sier seniorforsker i Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Axel Borchgrevink og legger til: – Somalias problemer startet lenge før 11. september 2001, men i prosessen som fulgte etter terrorangrepene ble amerikansk politikk i Somalia veldig nærsynt.

Radikalisering

Fraværet av en sentralregjering med nasjonal kontroll gjorde at det på slutten av 1990-tallet utviklet seg et grasrotbasert styringssystem. De stadige kamphandlingene og kriminaliteten var noe alle tapte på, men noen steder klarte de islamske domstolene å opprette en slags orden. Noen var radikale islamister, men eksperter enes om at de fleste ikke var det.

USA valgte i denne situasjonen å støtte den nye overgangsregjeringen, som hadde liten legitimitet blant folk flest.

– Det førte til en radikalisering av muslimske krefter og var starten på sammenbruddet av det som var i ferd med å vokse frem av et lokalbasert styresett, kommenterer Borchgrevink.

Situasjonen kulminerte med den

etiopiske invasjonen i 2006. At amerikanerne valgte å støtte Etiopia, som historisk sett er en erkefiende, var ironisk nok med på å fremme islamistisk fremrykking – det motsatte av det som var målet. al-Shabaab fikk for alvor fotfeste.

– Det er gode grunner til å si at amerikansk politikk i etterkant av 11. september 2001 har styrket al-Shabaabs fremvekst og gjort borgerkrigssituasjonen vanskeligere å få løst, sier Borchgrevink.

Glemt under korstog

Også Somalia-ekspert Stig Jarle Hansen mener at den katastrofale situasjonen vi ser i dag har sammenheng med vestens korstog mot terrorister de siste ti årene.

– Tapet av de islamske domstolene er en høy pris Somalia har betalt i krigen mot terror. De hadde lokal legitimitet og kunne hatt et apparat som kunne håndtert en krise som vi står overfor i dag, sier Hansen til Bistandsaktuelt.

Kommentator og forsker Asle Toje er ikke udelte enig i kritikken av vestlige land. – Det er somaliene selv som er skyld i situasjonen. Vi snakker om et land som er preget av krigsherrer som har vært ekstremt kyniske i sin omgang med makten, sier han.

Fengselsstraff

Solheim ber somaliske myndigheter om å gå i dialog med al-Shabaab. Etter et besøk i Mogadishu for kort tid siden uttalte han følgende til NRK: – Skal Somalia klare å skape en fungerende stat som forhindrer at folk dør i hungersnød, så må de rekke ut en hånd til alle krefter i landet. Det inkluderer også al-Shabaab-geriljaen.

Det får forsker og kommentator

Asle Toje til å riste på hodet. – Vi gir fengselsstraff for å samle inn penger til dem i Norge fordi de blir sett på som en terrororganisasjon. Norge er jo ganske alene i verden om å være villig til å forhandle med terrorister uten å sette betingelser. Jeg tror al-Shabaab har få utsikter til å bli akseptert som en legitim forhandlingspartner. De mangler vilje til å leve opp til selv elementære spilleregler for internasjonal politikk og i forhold til menneskerettighetene sier Toje og legger til: – Det kan kanskje kalles «det solheimske paradoks», dette at gode intensjoner ikke er noen garanti for gode resultater.

«In total, 4 million people are in crisis in Somalia, with 750,000 people at risk of death in the coming four months in the absence of adequate response»

UN's Food Security and Nutrition Analysis Unit

«En politisk løsning» – alle er enige om at det er nødvendig for stabilitet i Somalia. Overgangsregjeringen har laget et veikart for hvordan landet skal styres i nærmeste framtid. Men at internasjonale politikere legger vekt på at al-Shabaab er presset ut av Mogadishu og at landet nærmest er i et utviklingsmodus, får Flyktninghjelpens generalsekretær Elisabeth Rasmusson til å se rødt:

– At det er politikere som later som at alt går riktig vei er absurd. De reiser til Mogadishu – treffer statsministeren eller en guvernør og hører at ting går bedre. Jeg mener at de lever i en illusjon, veldig langt fra den groteske virkelighet som utspiller seg, sier Rasmusson til Bistandsaktuelt. Hun viser til Erik Solheims to timers besøk på flyplassen da han nylig besøkte landet.

– Hva slags inntrykk får man etter to timer på en flyplass? Etterpå konkluderte han offentlig med at «Mogadishu er en by der det går framover». Virkeligheten på bakken er at den dårlige sikkerhetssituasjonen i byen gjør hjelpearbeidet vanskelig, sier Rasmusson.

Hun viser til at FN så sent som i helgen framla nye tall på barnedødelighet og feilernæring som viser at situasjonen inne i Mogadishu by forverres. Samtidig frykter hun at verdenssamfunnet vil bli lei av historier fra Somalia, at oppmerksomheten vil vende seg bort.

– Det er ikke over – katastrofen vokser ennå i omfang, understreker Rasmusson. ■

Fortsetter på side 12: Kamp om nødhjelp, tall og troverdighet →

Sultens ansikt i 1991: Et alvorlig underernært barn blir båret av sin mor til et nødhjelpssenter i Baidoa i Somalia.

FOTO: SCANPIX/LES STONE

1992

Sultens ansikt i 2011:
Et alvorlig underernært
barn blir vasket av sin far
i Baidoa, Somalia.

FOTO: SCANPIX

2011

12 Aktuelt

← Fortsetter fra forrige side

Kamp om nødhjelp, tall og troverdighet

Med milliarder av nødhjelpskroner involvert er det mange som kjemper for å få en rolle i det dødelige dramaet som utspiller seg i Somalia. Det ødelegger for seriøse aktører, mener Flyktninghjelpen.

Av Hege Opseth

– JEG TROR AT I VELDIG MANGE sammenhenger vil det være folk som prøver å slå mynt på katastrofer. Også i Somalia er det aktører som forsøker å berike seg på katastrofen, sier Flyktninghjelpens generalsekretær Elisabeth Rasmusson.

Hun er sterkt kritisk til rapporter som forteller om fylaster av frivillige som kommer til Mogadishu for å hjelpe. Matutdeling er ikke noe for amatører. Bare de siste ukene er 17 internflyktninger drept i forbindelse med matutdelinger i Mogadishu.

– Mange kommer i beste mening – men de er ikke profesjonelle. De har ikke gode nok metoder og det skaper veldig mye kaos. I Somalia i dag er det en blanding av seriøse og useriøse aktører, sier Rasmusson.

Kritisk journalist

Forfatter, journalist og nødhjelpskritiker Linda Polman er blant de som er sterkt kritisk til det som skjer i Somalia i dag.

– Mange organisasjoner overlever på katastrofer som dette. Nødhjelpsindustrien er gigantisk og internasjonale aktører trenger sultne mennesker, sier hun.

Nederlandske Polman, som i fjor

utgav boken «Krisekaravanen» på norsk, understreker at det som skjer i Somalia er et humanitært drama av store dimensjoner. Men hun er sterkt kritisk til anslagene som legges frem for å vise hvor mange som er rammet.

– Høye tall betyr mer nødhjelp. Kildene har en interesse av tallene som presenteres. Hvordan kan man komme fram til disse tallene når man ikke har tilgang i landet? sier Polman til Bistandsaktuelt.

Hun viser til at FNs folk primært sitter i Nairobi, langt fra der katastrofen utspiller seg.

Somalia-ekspert, Stig Jarle Hansen, er enig i at det er vanskelig å vite nøyaktig hvor mange mennesker som sulter i Somalia i dag.

– Det hefter usikkerhet ved de tallene og det er vanskelig å anslå antall mennesker i disse områdene – til og med når det gjelder flyktningbefolkningen, konstaterer Hansen.

Gir ikke folk en framtid

Over store deler av verden er det pengeinnsamlinger for ofrene i Somalia. Polman mener at organisasjoner nærmest hvert år varsler om sult på Afrikas horn.

– Det høres kynisk ut, men for-

Elisabeth Rasmusson, generalsekretær i Flyktninghjelpen

Berkulan-leiren nær Mogadishu er en av flere leire for internt fordrevne i Somalia.

FOTO: ISMAIL TAXTA/SCANPIX

skjellen er nesten bare at denne katastrofen klarte å få sendetid på fjernsyn og spalteplass i aviser. Og vi er vitne til en nærmest automatisk reaksjon: Du ser lidende barn på tv og gir penger. Alle har i hodet at penger er løsningen. Det er ikke det! I Somalia er ikke penger problemet. Landet er en «donordarling». WFP, som er størst i landet, har i årevis brakt mat til folket. De holder menneskene i live – men det hjelper dem ikke til en fremtid, sier Polman.

Vanskelig nødhjelpsarbeid

– Krigsherrer vil slå kloa i deler av nødhjelpen – men store deler når også fram og redder liv. Somalia er et godt eksempel på hvor komplisert det er å drive nødhjelpsarbeid sier seniorforsker i FAFO, Morten Bøås.

Han legger til:

– Bistand kan holde liv i konflikter. Men hadde de tatt slutt umiddelbart om vi hadde sluttet å gi bistand? Det tror jeg ikke. Isolerer vi et område helt, kan det føre til mer konflikt – og enda større flyktningstrømmer, noe som igjen vil være destabiliserende på andre områder.

Tall-skepsis

Hvor mange får egentlig hjelp?

Organisasjonen Leger uten grenser mener andre bistandsorganisasjoner overdriver hvor mange de er i stand til å hjelpe nær episentret for sultkatastrofen i Somalia. – Folk blir forledet, uttalte president i internasjonale Leger uten grenser, Unni Karunakara nylig.

Presidenten i Leger uten grenser forteller at organisasjonen har store problemer med å nå inn i enkelte områder, og betviler at andre vil klare å komme til når de selv ikke klarer det. Han er sterkt kritisk til hvordan situasjonen – og hjelpeinnsatsen – blir beskrevet av nødhjelpskolleger i andre organisasjoner.

– Det er lureri, det er en urealistisk forventning om at om du gir 50 pund så vil folk ha noe å spise. Vi trenger de 50 pundene, vi skal bruke dem med integritet. Men folk trenger å forstå utfordringer som ligger i å få frem nødhjelp. Vi har ikke rett til å skjule det for folk, sier Karunakara ifølge The Guardian.

Rasmusson reagerer

Uttalelsen fikk Flyktninghjelpen til å reagere.

– Dette er en uttalelse som overhodet ikke stemmer når det kommer til vårt og andre etablerte organisasjoners arbeid i Somalia. Slike ytringer kan ta livreddende hjelp fra tusenvis av mennesker, sier generalsekretær Elisabeth Rasmusson og fortsetter:

– Dersom uttalelsen fører til mindre støtte til organisasjonene som jobber i Mogadishu og omegn kan dette føre til store tap av menneskeliv og at mennesker som har måttet flykte fra sine hjem og kjemper hver dag for å overleve ikke får den hjelpen de trenger. Det er forkastelig å komme med feilaktige påstander som potensielt kan hindre at det sattes penger på hjelpearbeidet på hele Afrikas horn, fastslår hun. ■

■ STORBRIANNIA

Vil forebygge kriser

Storbritannias utviklingsminister Andrew Mitchell lanserte i september regjeringens humanitære politikk. I dokumentet understrekes behovet for å bygge opp utviklingslandenes motstandskraft. Regjeringen har en ambisjon om at den sammen med andre skal finne nye måter å håndtere varslede katastrofer, slik som sultkatastrofen på Afrikas horn.

■ MELLOM-AMERIKA

18 000

personer ble drept i voldshandlinger i Mellom-Amerika i 2010. Regjeringene i regionen brukte til sammen 4 milliarder dollar på sikkerhetssektoren, og volden truer den økonomiske utviklingen, advarer FNs utviklingsprogram UNDP.

Piratskip skifter side

To rødmalte skip seiler inn i Maputo havn i Mosambik. Det ene skipet var tidligere en versting – et piratskip som plyndret verdens hav for truede fiskearter. Nå blir fartøyet et viktig våpen i kampen mot tyvfiske. **Av Jan Speed, i Mosambik**

Fiskepatroljeskipene Kuswag og Antillas Reefer på vei inn i Maputo havn. Paret skal framover beskytte Mosambiks fiskeressurser.

FOTO: BLUE WATER MARINE SERVICES

Fra å være et hvitmalt rovfiske-versting er Antillas Reefer blitt det første fiskeripatroljeskipet eid av den mosambikanske staten.

I juni 2008 klarte Mosambik, faksisk uten å være klar over det til å begynne med, å fukke en av havets største piratfiskebåter. Skipet var lastet med over 50 tonn ulovlig fangst. *Antillas Reefer* var registrert i Namibia, deleid av et uruguayansk selskap kalt Mabenal SA. Mabenal SA var i sin tur 100 prosent kontrollert av spanske Vidal Armadores SA. Dette selskapet eies av Antonio Vidal og hans familie. Gjennom en rekke selskaper kontrollere de en flåte med skip som driver piratfiske verden over. Vidal er ettersøkt i en rekke land.

Utfordrende

Mosambiks kystlinje er 2800 kilometer lang. Enorme mengder reker hales inn på fiskebankene nær land, og store stimer med tunfisk svømmer inn og ut av farvannet. Marinen består kun av noen små speedbåter, ubrukelig utenfor havnene. En 35 år gammel båt, Kuswag I, har i fire år vært landets eneste fiskeripatroljebåt. Den styres av fiskeriministeriet, drif-

tes og eies av et privat firma og betales med norske bistandsmidler. Et satellittovervåkingssystem brukes for å se om ikke-registrerte skip beveger seg inn i farvannet.

– Vi har et stort problem med ulovlig fiske i våre farvann. Kuswag er viktig og har bidratt til å redusere omfanget, men vi vet at når hun er i sør, så kan det være piratfiske helt i nord. De ulovlige fiskerne beveger seg mellom farvannet til landene i regionen, forteller Joao Noa Seneste i Fiskeridepartementet.

Stor fangst

Det skjedde også i 2008. Den registrerte fiskeflåten jaktet på tunfisk helt nord mot Tanzania. Fiskerimyndighetene oppdaget at det var et skip helt sør som seilte under navnet *Antillas Reefer*. De visste at hun gjennom et lokalt selskap hadde søkt om lisens for tunfiske, men at søknaden var under behandling. Hvorfor er hun da i sør, når tunfisken var i nord? spurte de seg. Mannskapet på Kuswag tok kontakt og ba skipet komme til Maputo-havn for en samtale om fiskelisensen.

– Vi la oss ved siden av henne og fulgte henne inn til havnen, fortel-

Bernardo J. Pereira er kaptein på Kuswag og utdannet på marineskolen i Mosambik som ble opprettet med norsk støtte.

FOTO: JAN SPEED

Joao Noa Seneste i Fiskeridepartementet har tidligere vært inspektør på Kuswag, og er utdannet i Murmansk.

FOTO: JAN SPEED

ler Bernardo J. Pereira, kaptein på Kuswag. Han fikk sin utdanning på marineskolen i Mosambik som ble opprettet med norske bistandsmidler. Pereira har sett at tyvfiske har gått ned, men er glad for at de fikk tak i *Antillas Reefer*. Han kunne ikke være sikker på at det større skipet ikke ville forsøke å stikke av. Men det gjorde hun ikke.

Den hvitmalte og litt rustne fartøyet lå først lå ved anker i havnen. Mens skipet ventet i tre dager på å komme til kai slettet de trolig så mange elektroniske beviser de kunne.

Ulovlig hai

– Da våre inspektører kom om bord omdaget de 50 tonn med ulike haiprodukter, sier Noa. Trolig skulle lasten i fryserommet til Asia der haifinner, haler, olje og lever selges dyrt. Verdien på fangsten lå på om lag fem millioner dollar, rundt 28 millioner norske kroner.

Det er ulovlig å fiske hai med langline. Loggen på skipet viste at de hadde vært i mosambikisk farvann i 50 dager og de hadde tydeligvis tenkt å holde på en stund til. Det var fortsatt 65 tonn med agn om bord og flere ulovlige fiskeliner som var mer enn to kilometer lange. De kastes på sjøen med radiopile og vekter. De synker til nesten 2000 meter og egner seg for å fange dypvannshai. Linene dras inn etter et par dager.

Da det ble kjent at det var *Antillas Reefer* som var blitt tatt ble granskere fra USA sluppet om bord. De tok beslag i datamaskiner. Flere av Vidals sønner er ettersøkt i USA. Både Australia og New Zealand har tidligere forsøkt å få stanset den ulovlige virksomheten til andre Vidal-eide skip.

Etter en lang rettsprosess, der også

« Skipet skal settes inn som patruljefartøy i hele de ytre delene av våre farvann og vil også kunne bistå nabolandene »

Joao Noa Seneste, Mosambiks fiskeridepartement

norske eksperter bisto Mosambik, ble eierne av *Antillas Reefer* pålagt en bot på fire millioner dollar og skipet beslaglagt. Spanjolene nekter fortsatt å betale boten. Og Spania beskytter fortsatt egne statsborgere som hadde kommando på skipet, selv om de har brutt internasjonal lov. Det hører med til historien at EU subsidierte en overhaling av *Antillas Reefer* før den ble tatt av Mosambik og at også andre av Vidals selskaper har mottatt store summer i subsidier fra EU.

Fornyet

Mens den lå ved havn, vokter av marinen, ble *Antillas Reefer* ribbet for nesten alt innvendig. Noen i militæret tjente nok godt på dette ulovlige salget.

Norske bistandspenger bidro til at *Antillas Reefer* i fjor ble slept til Durban i Sør-Afrika der den ble overhallet og malt i fiskerioppsynet røde farger.

– Skipet skal settes inn som patruljefartøy i hele de ytre delene av våre farvann og vil også kunne bistå nabolandene. Det vil øke våre overvåkingmuligheter betraktelig, sier Noa. Mosambik har dermed fått sitt første eget patruljefartøy.

Antillas Reefer blir ikke døpt om. Budskapet til piratfiskere er tydelig: Vi kan ta dere. ■

Antillas Reefer kort tid etter at 50 tonn ulovlig fangst ble beslaglagt.

FOTO: BLUE WATER MARINE SERVICES

Se video på nett

Se video om det norsk-støttede fartøyet Kuswag på bistandaktuel.no/multimedia

14 Aktuelt

■ SUDAN

Flykter fra Sør-Kordofan

Daglig flykter rundt 500 sivile fra harde kamper i Sør-Kordofan i Sudan til Sør-Sudan. Flyktingene ankommer avsidesliggende områder i Sør-Sudan, der det er vanskelig tilgang for humanitære organisasjoner på grunn av dårlige veier. FNs høykommissær for flyktinger forventer at flyktingene vil fortsette å strømme til grensen, etter rapporter om at luftangrepene i Sør-Kordofan fortsetter. Til sammen er mer enn 80 000 drevet på flukt siden kampene mellom Sudans væpnede styrker og Sudan People's Liberation Army-North (SPLA-N) brøt ut i juni.

«**Jeg vil ikke si at det er mer rom for effektivisering i Sida enn andre steder. Jeg tror faktisk at det er stort rom for effektivisering innen bistanden som helhet**»

Charlotte Gornitzka, direktør i det svenske utviklingsdirektoratet Sida

Skuffet over FN-nei

Norge har siden 2006 sagt nei til 20 av 25 forespørsler fra FN om militært personell. FNs spesialrepresentant i Sør-Sudan, Hilde Frafjord Johnson, er skuffet over at de rødgrønne ikke prioriterer bidrag til FN-operasjoner høyere.

Av Tor Aksel Bolle

Norges tidligere utviklingsminister er nå sjef for FNs fredsbevarende operasjon i Sør-Sudan. I løpet av høsten håper FN og Frafjord Johnson at man får på plass en styrke på om lag 7000 soldater og 900 politifolk i landet.

Det var FNs forespørsel til denne operasjonen Norge sa nei til i begynnelsen av september i år. For øyeblikket ser det ut til at heller ingen andre vestlige land er villige til å bidra med soldater. Frafjord Johnson er skuffet.

–Stort behov

– Generelt skulle jeg ønske at vestlige regjeringer prioriterte bidrag til FN-operasjoner høyere. Det gjelder også Norge. Det er ikke bare politisk viktig, men også operasjonelt, sier hun. – Det arbeidet jeg for i mitt tidligere politiske liv – og det mener jeg fortsatt.

Ifølge Frafjord Johnson er det store sikkerhetsutfordringer i Sør-Sudan og hvordan de blir håndtert kan avgjøre det nye landets fremtid.

– Vi har behov for styrker med høy kvalitet. Vi har mandat til å forsvare sivile som er i fare. Det innebærer at vi må ha styrker som har evne og vilje til å gjøre dette. Norge ble derfor bedt om å stille med en bataljon (850 soldater, red. anm.), sier hun.

Den tidligere KrF-statsråden håper fortsatt at Norge holder døren åpen for å bidra med ingeniørtropper som det også er stort behov for. Men hun er ikke veldig optimistisk.

– Dersom Norge skulle bidra med styrker i ett land i Afrika, eller i verden for den del, er Sør-Sudan det opplagte valget. Her har Norge en helt unik posisjon og her er norske FN-styrker mest ønsket. Med et nei til Sør-Sudan kan man konstatere at det er lite sannsynlig at det blir noe FN-bidrag fra norsk side i inneværende stortingsperiode. Det er synd, sier hun.

Ønsket økte FN-bidrag

I den rødgrønne regjeringens politiske plattform, Soria Moria-erklæringen 1 og 2, går det tydelig fram at

FNs spesialrepresentant i Sør-Sudan, Hilde Frafjord Johnson

regjeringen har som mål å øke deltagelsen i FN-operasjoner. Talsmann for både Arbeiderpartiet og SV har også en rekke ganger markert at de ønsker å styrke støtten til FN og FNs fredsbevarende operasjoner. Særlig SV har ønsket å redusere norske Nato-bidrag til fordel for FN.

I Soria Moria 1, fra desember 2005, heter det blant annet: «Regjeringen vil trappe opp den norske sivile og militære deltakelsen i FNs fredsbevarende arbeid, med særlig vekt på Afrika.»

Siden den gang har imidlertid Nato-operasjonen i Afghanistan vært det totalt dominerende internasjonale oppdraget for Forsvaret, både personellmessig og økonomisk.

Færre nordmenn

Norges nei til FN-soldater i Sør-Sudan var det tjuende avslaget Norge har gitt FN siden den rød-grønne regjeringen overtok høsten 2005. Det viser ferske tall Bistandsaktuelt har fått fra Forsvarsdepartementet. Norge har blant annet sagt nei til å stille med soldater til Liberia, observatører og feltsykehus til Elfenbenskysten, styrker til DR Kongo, maritime bidrag til Libanon, feltsykehus til Haiti og Somalia, ingeniørtropper til Haiti og brønnborelag til Darfur.

Norge har likevel bidratt i fire FN-operasjoner og har blant annet sendt et feltsykehus med personell til Tsjad og MTB-båter til Libanon. Tilsammen har FN omlag 98 000 personer som deltar i 15 ulike internasjonale fredsbevarende operasjoner. Tross regje-

FN-operasjoner

- I alt 98 000 uniformert personell fra 114 land deltar i FNs 15 fredsbevarende operasjoner.
- Nepal, Bangladesh, India, Nigeria og Pakistan bidrar med flest soldater.

ringens mål om å bidra med flere FN-soldater var det i august i år, ifølge FN, kun 50 nordmenn blant disse.

Det er om lag 20 færre enn for seks år siden. Danmark, som i likhet med Norge bidrar med soldater i Afghanistan, har til sammenligning 170 personer som deltar i fredsbevarende operasjoner.

«Tung belastning»

Seniorrådgiver i Forsvarsdepartementet Asgeir Spange Brekke skriver på e-post til Bistandsaktuelt at et eventuelt bidrag til Sør-Sudan måtte kommet fra den delen av Forsvaret som allerede er mest belastet. Han understreker at det norske Forsvaret har vært utsatt for en tung belastning i Afghanistan og at Norge til enhver tid har over 650 personer som deltar i internasjonale operasjoner. Han poengterer også at personellbidrag kun er en del av Norges bidrag til FNs fredsbevarende operasjoner.

«Norge arbeider med både policyutvikling, kapasitetsutbygging og trening for å forbedre FNs fredsbevarende operasjoner», skriver Brekke. ■

toab@norad.no

Soria Moria-løftene

«Regjeringen vil trappe opp den norske sivile og militære deltakelsen i FNs fredsbevarende arbeid, med særlig vekt på Afrika»

Soria Moria I, 13. oktober 2005

«Når det gjelder bidrag til internasjonale operasjoner vil regjeringen prioritere deltakelse i FN-ledede fredsoperasjoner»

Soria Moria II, 7. oktober 2009

■ SYRIA

Sanksjoner mot Syria

Norge og EU styrker sanksjonene mot Syria, som en reaksjon på regimets drap og rystende overgrep mot demonstranter.

– Til tross for internasjonal fordømmelse stopper ikke regimet i Syria voldsbruken mot egen befolkning. Norge vil derfor slutte seg til EUs utvidede tiltak mot Syria, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre.

EU vedtok i september å forby oljeimport fra Syria. Forbudet gjelder kjøp, import og finansiering av olje og andre petroleumsprodukter. Samtidig utvides et vedtak om reiseforbud og frysing av midler for enkelte syriske aktører.

■ LIBYA

FN frigir sperrede midler

FNs sanksjonskomité har bestemt at rundt 2 milliarder kroner som har stått sperret i norske banker, kan frigis til Libyas overgangsrad.

– Jeg er glad for at FNs sanksjonskomité nå har godkjent Norges anmodning om å frigi 370 millioner dollar på norske kontoer tilhørende den libyske sentralbanken. Dette er et viktig bidrag til landets nye myndigheter i en krevende overgangsperiode, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre.

Sikkerhetsutfordringene i Sør-Sudan er store. I august ble over 600 mennesker drept i en konflikt mellom to etniske grupper i staten Jonglei. Bangladeshiske FN-soldater ble sendt til Jonglei for å beskytte sivile.

FOTO: UN PHOTO

– Stor forskjell på retorikk og virkelighet

– VI HAR SELVFLGELIG lagte merke til den betydelige forskjellen det er mellom regjeringens retorikk i forhold til deltagelse i FNs fredsbevarende operasjoner og i hvilken grad Norge faktisk bidrar med personell, sier Høyres Ine Marie Eriksen Søreide til Bistandsaktuelt.

Eriksen Søreide leder utenriks- og forsvarskomiteen på Stortinget og understreker overfor Bistandsaktuelt at Høyre mener regjeringens prioritering er riktig.

– Vi har et lite forsvar som har vært utsatt for stor slitasje. For oss er det ikke noe mål å ha flest mulig norske føtter på bakken, vi må se etter andre måter å bidra på, sier Eriksen Søreide.

Hun påpeker imidlertid at det er

« Dette er et mye større problem for regjeringen enn for Fremskrittspartiet »

Morten Høglund, Frp

uheldig at Norge har lite erfaring med moderne og komplekse FN-operasjoner fordi Norge har bidratt lite til FN-operasjoner de siste årene.

Fremskrittspartiets Morten Høglund er heller ikke bekymret over et synkende antall nordmenn i FNs blå hjelmer.

– Dette er et mye større problem for regjeringen enn for Frp. Norge har på det sivile plan lang erfaring i fredsarbeid og konfliktløsning i Sudan og Sør-Sudan. Vi er derfor i utgangspunktet positive til at Norge deltar i fredsbevarende operasjoner i landet gjennom FN. Men det må ses i sammenheng med en eventuell nedtrapping fra norsk side i Afghanistan, sier han.

Parlamentarisk leder i KrF, Hans Olav Syversen, beklager at Norge ikke bidrar med soldater i Sør-Sudan.

– Vi skjønner selvfølgelig at Forsvaret har vært utsatt for stor slitasje, men dette dreier seg også om politisk vilje. Når Norge sier nei til Sør-Sudan, hvor vi har så lange tradisjoner, viser det at FNs fredsbevarende operasjoner ikke prioriteres særlig høyt, sier Syversen. ■

NORSK UTENRIKSMAGASIN

Perspektiv er et rendyrket utenriksmagasin som kommer ut fire ganger i året. Målet er å bedre informasjonen i det norske samfunnet om politiske og humanitære forhold; årsaker, konsekvenser og sammenhenger. Magasinet er i løssalg i Narvesen over hele landet. Nå har du sjansen til å få det rett hjem i postkassen for kun 299,- i året.

**NYTT NUMMER I SALG NÅ
ABONNER I DAG**

Send en e-post til perspektiv@nrc.no

Flyktninghjelpen har over 2800 egne ansatte i over 20 land, i noen av verdens verste konfliktområder. Dette betyr også at vi er i en unik posisjon til å fortelle om hva som skjer i verden. Gjennom Perspektiv forsøker vi å belyse både den politiske og menneskelige sammenhengen vårt arbeid er en del av.

Glemmt av verden

Over 150 000 mennesker fra Vest-Sahara er i dag flyktninger i Algerie. De lever i fem flyktningleire som ligger midt i Saharaørkenen. Mens håpet om en dag å få vende hjem svinner, vokser nye generasjoner barn og ungdom opp blant sanddynene.

Av Anette Karlsen, tekst og foto

Savie Salam er nesten fem år gammel. Hun er født i flyktning-leiren midt i Sahara-ørkenen. Savie har fått en tam due av broren sin. – Det er nesten ingen fugler her, de flyr bare bort, forteller hun.

Bakken er dekket av sand. Over alt er det sand. Mellom telt og små lave hus laget av leire og mursteiner kommer en 5 år gammel jente gående. Hun heter Savie Salam. Navnet hennes betyr ren og fredfull. På skulderen sitter en hvit due. Den flakser med vingene, men letter ikke. Savie kikker opp på den, et smil sprekker frem i det sjenerte ansiktet. De små fingrene klør den litt under nebbet. Fuglen flakser igjen med vingene og vrir hodet opp mot den klare blå himmelen. Blikket til Savie går i samme retning.

– Jeg liker ikke å være her. Det er for mye sand, sier hun med sped stemme og ser ned i bakken.

I over 35 år har over 150 000 flyktninger fra Vest-Sahara bodd i Sahara-ørkenen, i det vestlige hjørnet av Algerie. De flyktet til Algerie etter at det brøt ut krig i Vest-Sahara, mellom den saharaviske frigjøringsbevegelsen Polisario og Marokko. Forsatt kontrollerer Marokko store deler av Vest-Sahara og et fåtall av flyktningene ønsker å vende hjem. Men ørkenen er nådeløs og livet i leirene er hardt. De er fullstendig avhengig av humanitær hjelp for å overleve. Om sommeren kryper gradestokken over femti grader. Om vinteren er nettene bitende kalde. Sandstormer fyker ofte mellom teltene og de lave huse. Alt er dekket av sand. Få planter kan dyrkes her. Det går år mellom hver gang det regner. Når det først skjer blir mange hus ødelagt.

Tredje generasjon

Ved et hus jobber Habibulah Mohamad Lemi og kameraten Isalmu. En skranglete lyd kommer når de sveiver på en metallboks. Ut av små riller på metallboksen spruter det murpuss i ukontrollerte mengder.

– Vi holder på å gjøre murveggen mer motstandsdyktig, forklarer Habibulah. Han er 19 år gammel, kameraten er et par år eldre. Solen kaster to skarpe skygger på den slitte veggen, og tørker sementen i løpet av få minutter. Ved siden av ligger det en liten haug med gamle mursteiner. I en skjev og slitt metallbalje bytter kameratene på å knuse dem i småbiter med en hakke. Svetten pipler frem i pannen på Habibulah. Han legger fra seg hakken og tørker det vekk med ermet på gensen før han heller i litt ny sement og blander det med vann.

– Vi bor i en flyktningleir, så vi bygger ikke for fremtiden, sier han før han fortsetter arbeidet.

I dag vokser den tredje generasjons flyktninger opp i Algerie. Da flyktningene kom i 1975 var ikke den lille alge-

riske byen Tindouf forberedt. Folk som bodde i området hadde mer enn nok med å ta vare på seg selv.

– Vi manglet alt. Dette var ingenmannsland. Det eneste vi hadde var vann og støtte fra den algeriske regjeringen, forteller helseministeren for Vest-Sahara Boulahi Syeed.

I dag blir vannet fraktet inn i leirene med en tankbil. Rustne metallbeholdere blir fylt opp med vann. 50 liter vann per person per dag. Maten leveres av FN. Men mangelen på variert kost, frukt og grønnsaker gjør at halve befolkningen er feilernært og 62 prosent av barna har anemi på grunn av jernmangel.

– Folket blir svakere og svakere på grunn av kostholdet. Barna som fødes i dag er barn av foreldre som er oppvokst i leirene. Dermed øker omfanget av problemene, forteller helseministeren bekymret.

Tekunst

Fra den blå tekannen som varmer seg på det glødende kullet kommer det putrellyder. På et stort Brett i metall står det seks små glass på rekke. Dette er et av rommene hos familien til Habibulah. De fleste har to til fire rom, et kjøkken og et telt omringet av en lav mur for å beskytte seg mot sandstormene. Rommet er ikke stort. Solstrålene kan enkelt strekke seg inn gjennom døråpningen og treffer den hvite murveggen. På gulvet ligger det fargerike tepper. Langs veggene like fargeglade, men nedsunkne madrasser med matchende puter.

– Vi er født med te, forteller Habibulah Mohamad Lemi og ler mens han elegant løfter tekannen høyt over det lille glasset og heller. Strålen treffer perfekt og fyller det halvfult. Han tar glasset og lager en like perfekt stråle over i det neste glasset. Så over i det neste. Over i neste. Og neste. Det er viktig å lage skum i glassene før teen serveres. Han er 19 år gammel men har allerede kunnet gjøre saharawienes te-kunst i ti år.

– Den første tekoppen er bitter som livet. Den andre tekoppen er søt, som kjærligheten. Den tredje er myk som døden, forteller Habibulah.

– Jeg spiller fotball så ofte jeg kan. Noen ganger arrangeres det uoffisielle kamper. Men vi har ingen ordentlig fotballbane, sier han og øynene flytter seg til det ene hjørnet i rommet der det står en lav hylle med to små 14-tommers tv-er. På den ene skjermen vises ett skurrete bilde. Kanalen Al Jazeera Sport +2 viser en kamp fra den spanske ligaen. Den andre TV-en, som bruker mindre strøm, slår de på om kvelden. Det er solcellepanelet som står henslengt opp

Fortsetter på neste side: →

De drøyt 160 000 flyktningene bor i fem forskjellige leirer. Fire av leirene er oppkalt etter byer i hjemlandet, den siste er oppkalt etter nasjonaldagen: 27. februar. Det er lite som gror i det gule ørkenlandskapet og folk er helt avhengige av mat og vann fra FN. Bildet viser en liten del av leiren Smara.

18 Reportasje

På skolen Ali Billi Lbelei i Smara går det 936 barn. I et av klasserommene er det undervisning i matematikk. Ti-åringene er ivrige. Maylimnine (f.v.), Lemina, Sid Ahmed og Ahmed har klare planer om hva de skal bli.

– Siden jeg er så ung vil jeg først gå på ungdomsskolen. Jeg skal være en kjempeflink elev. Så vil jeg studere for å bli doktor, slik at jeg kan hjelpe andre. Hvis landet mitt blir fritt vil jeg studere der. Hvis ikke vil jeg dra til Spania, forteller Maylimnin.

– Hvis landet mitt blir fritt, vil jeg gå på skole der for å bli lærer. Hvis ikke, vil jeg reise til Algerie, forteller Lemina.

– Hvis Gud vil det, vil jeg bli doktor her i leirene for da kan jeg hjelpe andre. Broren min er doktor. For å bli doktor må jeg reise til Cuba for å studere, forteller Sid Ahmed.

– Jeg vil bli lærer fordi moren min er det. Jeg håper å kunne studere matte og arabisk, forteller Ahmed.

« Vi bor i en flyktingleir, så vi bygger ikke for fremtiden »»

19 år gamle Habibulah har bodd i leiren hele livet. Han elsker fotball og drømmer om å studere engelsk. Habibulah skal snart få et internasjonalt id-kort som gjør at han kan dra fra leiren. Men han kan kun dra til landene i Nord-Afrika.

Det er ikke mye å finne på for barn og ungdom i leirene. Volleyballbanen er et populært tilholdssted på kveldstid.

← Fortsetter fra forrige side

mot husveggen som gir familien strøm via et bilbatteri.

Habibulah er født i flyktningleiren. Familien hans består av mor og far og to brødre.

– Drømmen er å spille på Real Madrid. Men det er jo bare en drøm. Vi støtter alle Real Madrid. Vi er en Real Madrid familie, sier han og smiler før han igjen retter oppmerksomheten mot te-kanna og de små glassene.

– Det er veldig vanskelig å bo her. Dette er ikke noe hjem, sier han alvorlig.

Habibulah har lært seg litt engelsk gjennom et kurs i leiren. Han håper at han en dag kan studere engelsk i Algerie.

– Da får du et sertifikat. Det gjør at du kan søke på alle universiteter i hele verden, forteller han mens øynene flykter til TV-skjermen og fotballspilene.

Unik leir

I den ugjestmilde ørkenen har saharawiene klart å bygge opp et samfunn. De bor i en unik flyktningleir.

– I andre land er et vi som styrer leirene, lager lovene, deler ut mat og står for personell. Dette er en unik operasjon. Saharawiene ordner alt selv. De har en regjering i eksil som styrer, forteller Mohamed Arif fra FNs høykommissær for flyktninger.

I leirene har saharawiene bygget opp et grunnskolesystem, de har helsetasjoner og sykehus, rettssystem med dommere, militære, politi, fengsel og radio- og TV-stasjon. I hver leir finner man små butikker som selger det mest nødvendige; mat og grønnsaksbutikk, slakter, klesbutikk, forhandlere av kjøkkenutstyr og bildeler.

På et marked i Smara, bak et gittergjerde, blant bildeler for Land Rover, Nissan og Renault står Mohamidi Habib. Han er 19 år gammel og faren hans har drevet butikken i ti år. En kunde kommer inn i åpningen og spør om han kan bestille en del fra Mauritania. Mohamidi svarer at de bare kjøper deler fra Spania.

– Hemmeligheten bak denne butikken er at du må være tålmodig. Delene går ikke ut på dato. Et uttrykk blant oss her er at hvis du har god helse har du alt du trenger. Det er kanskje ikke riktig, men det er slik vi tenker selv om vi bor i en flyktningleir, sier han mutt før oppmerksomheten rettes mot noen papirer.

Et lite stykke bortenfor ligger en telebutikk. I hver leir kom det for få år siden opp en mobilmast. Det har gjort

kontakten med familiemedlemmene i det okkuperte området enklere

– Frustrasjonen er ikke mangelen på ting, men følelsen av å være flyktning. Det er en sterk psykologisk påkjenning. Vi er ikke i vårt eget land. Dette er ikke et sted for mennesker å leve, påpeker helseminister for Vest-Sahara, Boulahi Syeed.

Fest

Byen Tifariti ligger midt inne i ørkenen, 260 kilometer fra flyktningleirene i Algerie. Den ligger det saharawiene kaller det frigjørings Vest-Sahara, der frigjøringsbevegelsen Polisario for 35 år siden opprettet Vest-Sahara-republikken. Foreløpig har 83 land anerkjent republikken. Denne dagen er Tifariti pyntet til fest. Sharawier fra både flyktningleirene og det okkuperte Vest-Sahara viser v-tegnet, synger og roper. Ambassadører, presse og støttespillere fra hele verden er kommet for å feire dagen. Over to tusen soldater fra frigjøringsbevegelsen Polisarios hær paraderer gjennom gatene og presidenten av Vest-Sahara, Mohamed Abdelaziz sin tale gjør at det saharawiske folket bryter ut i vill jubel:

– Ærede gjester. Mine damer og herrer. Vi samles i dag på denne minneverdige dagen i det saharawiske folks historie for å feire det 35. jubileum for stiftelsen av Vest-Sahara-republikken. På denne plassen i vårt hjemland som ble vårt gjennom blod fra våre martyrer.

Saharawiene var tradisjonelt beduiner med kjerneområde omtrent der hvor Vest-Sahara ligger i dag. De egalitære stammesamfunnene levde i ørkenområdet og overlevde på det buskapen og naturen hadde å gi. De hadde en felles kultur, historie og språk. I dag lever fortsatt en liten del av befolkningen som nomader deler av året.

– Som beduin er du fri. Det eneste vi følger er regnet. Her i det frigierte området kan vi ta med buskapen vår hvor vi vil, forteller Fatima Hamdi. Solen er på vei ned bak horisonten. De fire teltene som rommer familiene klynger seg sammen mens horisonten på alle kanter viser en endeløs ørken.

Livet her er basert på det gamle beduin-livet, opp ved morgengry, drikke te, melke geitene og slippe de ut for å beite, lage mat og ta dyrene inn igjen når solen går ned.

– Jeg er født som beduin og elsker dette livet. Flyktningleirene gjør meg syk. Her er jeg frisk, forteller Hamdi. ■

Soldater fra frigjøringsbevegelsen Polisario under nasjonaldagen 27. februar. Polisario har etablert Vest-Sahara-republikken i den delen av Vest-Sahara de har kontroll over. Marokko har fortsatt kontroll over mesteparten av Vest-Sahara.

Vest-Sahara

Omstridt og ressursrikt landområde i Nord-Afrika, grenser til Marokko, Algerie og Mauritania. Befolkningen er på omlag 500 000 mennesker. Området var lenge en spansk koloni. I 1996 ba FN Spania om å avstå fra kolonien og vedtok at det skulle arrangeres en folkeavstemning om uavhengighet, men avstemningen er aldri blitt avholdt. I 1975 ga Spania fra seg Vest-Sahara til Marokko og Mauritania og det brøt ut krig mellom disse landene og Polisario, Vest-Saharas frigjøringsbevegelse. FNs generalforsamling ba i 1979 Marokko om å trekke seg ut av Vest-Sahara. I 1991 ble det undertegnet en fredsavtale. Vest-Sahara er i dag delt av en 2200 kilometer lang mur oppført av Marokko som kontrollerer mesteparten av landområdet. Polisario har opprettet Vest-Sahara-republikken i den delen som ikke er kontrollert av Marokko. Republikken er anerkjent av 83 land.

20 **Aktuelt**

1,5 milliarder menne

Stadig flere av dem

Frityrstekte brød, fløtesaus og kaker dynket i sirup. For indere flest står usunn ferdigmat stadig oftere på menyen. I kjølvannet følger en eksplosiv epidemi av fedme, diabetes og hjerte- og karsykdommer.

Av Ingvild Sahl (tekst) og Anette Karlsen (foto), i India

Klokken har akkurat passert åtte. Foran de mange glassdiskene blir køen av mennesker stadig tettere. Hamburgere, pizza og curry-retter lempes over på plasttallerkener i høyt tempo, og fraktes frem og tilbake til bordene på røde serveringsbrett.

Sachin Beusal dypper sitt smør-dynkede nanbrød i en bolle med kremet currysaus. For tobarnsfaren er lørdagskvelden komplett. Han elsker god mat, og i helgene tar han ofte med seg familien til Haldiram's, Indias største fast-food-kjede.

– Vi liker å kose oss, sier han og tørker munnen med en serviett.

Fast-food-revolusjon.

Kjeden, som har 152 fete og sirups-dynkede retter på menyen, forbraker årlig 80 000 tonn smør, ifølge Haldiram's egen nettside. Samtidig popper utenlandske konkurrenter som McDonalds og Domino's Pizza opp på stadig flere gatehjørner i India. De siste årene har landets fast-food-kjeder økt omsetningen med rundt 30 prosent hvert år.

Men veksten har sin pris. I et land der 60 millioner barn lider av underernæring, og smittsomme sykdommer som malaria og tuberkulose fortsatt tar livet av flere hundre tusen men-

For fem år siden fikk Hari Krishna Devsare et illebefinnende mens han gikk ute i gaten. Nå har han fått påvist diabetes, og puster tungt når han må sette seg opp på undersøkelsesbenken. Professor Anoop Misra er bekymret for helsen hans.

nesker hvert år, er overvekt og fedme et stadig voksende problem. Og med svulmende midjemål følger sykdommer som frem til nylig har vært forbeholdt vestlige land, som diabetes, hjerte- og karsykdommer og kreft. Ifølge nye tall fra Verdens helseorganisasjon dør åtte av ti indere i urbane strøk av ikke-smittsomme sykdommer. På landsbygda står de kroniske sykdommene for seks av ti dødsfall.

– Utviklingen er skremmende, sier professor Anoop Misra, direktør i avdelingen for diabetes og metabolske sykdommer ved Fortis-sykehusene i New Delhi – en av Indias fremste eksperter på feltet.

Økonomisk vekst har ikke bare gjort usunn og rimelig ferdigmat til en uovervinnelig fristelse for den stadig voksende middelklassen. Folk beveger seg mindre, drikker mer alkohol og røyker mer. I løpet av et par tiår er fysisk arbeid på åkrene erstattet med stillestående arbeid foran en pc. Stadig flere barn dropper cricket med kamerater til fordel for tv-titting og dataspill.

Verdens diabetes-hovedstad.

For Anil Sachdev (55) begynte det med en følelse av konstant utmattethet. Så ble han svimmel og fikk svettetokter. For noen uker siden dro eiendomsmegleren fra New Delhi til legen for å sjekke hva som feilet han. Blodprøvene viste diabetes.

– Jeg har en stressende jobb, og spiser mye usunn mat, særlig i forbindelse med møter på jobben, sier han.

Fortsetter på neste side: →

Familien Beusal, er en vanlig indisk familie, som liker å kose seg i helgene. I dag nyter de curry på Haldiram's, Indias største fast-food kjede.

Ikke-smittsomme sykdommer

- Ni millioner mennesker dør hvert år før de fyller 60, som følge av ikke-smittsomme, kroniske sykdommer som kreft, diabetes og hjerte- og karsykdommer. 90 prosent av dem bor i lav- og mellominntektsland.
- Hjerte- og karsykdommer er den viktigste årsaken til død globalt.
- 82 prosent av dødsfallene finner sted i lav- og mellominntektsland.
- I 2008 var 1,5 milliarder mennesker over 20 år overvektig.
- Nær 42 millioner barn under fem år er overvektige.
- 65 prosent av verdens befolkning bor i dag i land hvor overvekt og fedme tar flere liv enn underernæring.
- Kreft tok i 2008 7,5 millioner liv. Død som følge av kreft er forventet å øke til over 11 millioner i 2030.

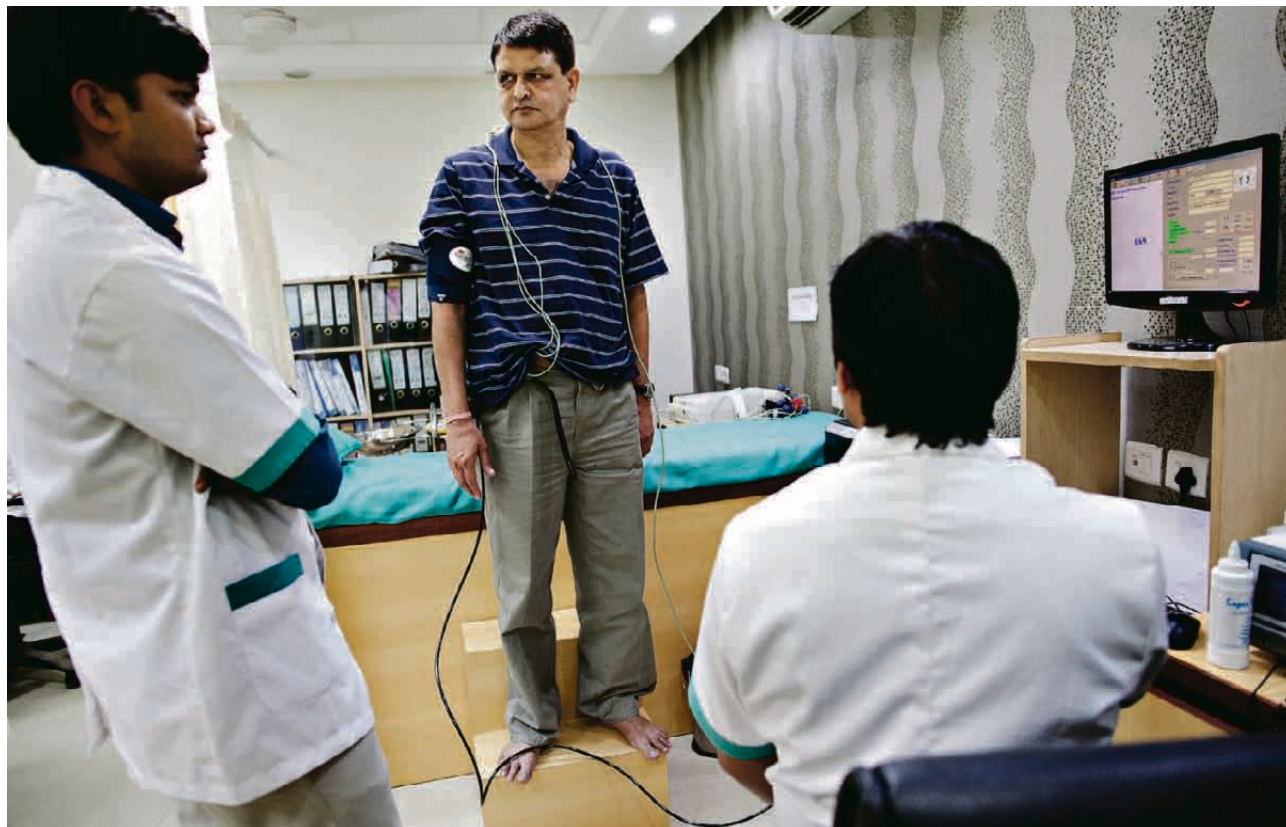

sker er overvektige bor i utviklingsland

22 Aktuelt

Neeiam Sachdev har studert en rekke kokebøker og diettråd for å lage sunnere mat til familien. Selv vurderer hun å begynne å trene. Fra nå av serverer Neeiam mannen sin kun sunn mat, som inneholder lite fett, salt og sukker. Anil Sachdev tror det blir vanskelig å legge om livsstilen.

Noen ivrig mosjonist har han aldri vært, og den daglige trimmen begrenser seg til korte spaserturer til og fra bilen.

Med sin nye diagnose deler Sachdev skjebne med 50 millioner andre indere. Landet ligger på verdenstoppen i diabetes, og ifølge anslag er sykdommen ventet å ramme 80 millioner landsmenn i 2025.

De siste ukene har kona Neelam Sachdev nilest kokebøker etter tips til hvordan familien på fem kan få et sunnere kosthold. Hvit ris er byttet med brun, og den eneste fetaosten som slipper inn i kjøleskapet fra nå av er fettfri.

– Jeg gir ham et fedd med tørket hvitløk fra Kashmir hver morgen. All mettete olje er byttet ut med sunn planteolje, sier hun, mens hun rører rundt i en gryte med vegetarisk curry.

Bare begynnelsen.

Ifølge professor Anoop Misra, ser India bare begynnelsen på bølgen med nye livsstilssykdommer.

– Veksten i disse sykdommene vil fortsette de neste 20 årene. Utdfordringene vi står overfor er enorme, sier han.

I 2010 kostet de ikke-smittsomme sykdommene det indiske helsevesenet rundt 200 milliarder kroner. I fremtiden vil kostnadene bli uoverskuelige. Mens smittsomme sykdommer som tuberkulose kan kureres med rimelige medisiner, er behandlingen av de ikke-smittsomme sykdommene langvarig og kostbar. Og som alltid ellers i livet, er det de fattigste av de fattige som rammes hardest.

For selv om de nye sykdommene forekommer hyppigst blant Indias raskt voksende middelklasse, rammer de stadig oftere fattige i byene og på landsbygda. Alt i 2003 fant professoren at andelen diabetikere var like høy blant Delhis slumboere som blant middelklassen. En diabetiker fra middelklassen må regne med å bruke minst en fjerdedel av inntekten sin på insulin og legekontroller. For en slumboer er kostnaden uoverstigelig.

Virendra Dharmara er bekymret for helsen sin og har tatt en omfattende undersøkelse på Fortis Diabetes-klinikk.

– Mange fattige oppsøker kvakksalvere, fordi de ikke vet hvem de skal gå til for å få hjelp. Deres situasjon er håpløs, forklarer Misra, før han slipper inn den kjente barnebokforfatteren Hari Krishna Devsare (75) på sitt kontor.

Både Devsare og kona Vibha har diabetes. Etter fem år med behandling, har sykdommen angrepet nyrene. Med formaning i blikket ber professoren ham om å endre dietten, trene mer og sove mye.

– Livet for oss indere har endret seg. Nå stresser vi hele tiden, og spiser usunt. Det er ikke rart vi får diabetes, sier Devsare og gir til syne en brokete tanngard.

India er ikke det eneste landet som opplever velferdsvekstens skyggeside. Ifølge Verdens helseorganisasjon dør 9 millioner mennesker hvert år før de fyller 60 som følge av ikke-smittsomme, kroniske sykdommer. 90 prosent av dem bor i lav- og mellominntektsland. For mange utviklingsland er utfordringene enorme. Inntill for noen ganske

få år siden hadde for eksempel et land som Etiopia, med 80 millioner innbyggere, bare én kreftspesialist.

Fra ord til handling

Ifølge Anoop Misra er det offentlige helsevesenet i India ikke forberedt på den kommende bølgen av kroniske sykdommer.

– Hele helsesystemet må endres for å kunne takle det nye sykdomsbildet, sier han, og berømmer landets helseminister for å ha satt saken høyt på agendaen. Men veien fra ord til handling er dessverre lang.

– Jeg venter på den indre motivasjonen, sier Anil Sachdev, og ser bort på tredemøllen han har kjøpt inn og plassert ved siden av sofaen i stuen.

Selv med drahjelp fra kona, tror han det blir vanskelig å endre på en livsstil han har vent seg til gjennom mer enn femti år med økonomiske oppgangstider.

– Det verste blir nok å kutte ned på kakene. Jeg er jo veldig glad i søtsaker, smiler han. ■

– Det er mulig å snu trenden

FN har for første gang i historien satt ikke-smittsomme sykdommer på agendaen. Ifølge helsedirektør Bjørn-Inge Larsen skjedde det ikke én dag for tidlig. **Av Ingvild Sahl**

TIDLIGERE DENNE UKEN gikk verdens første høynivåmøte om ikke-smittsomme, kroniske sykdommer av stabelen i New York. Her møttes nasjonale ledere fra 193 land for å finne en felles strategi for å bekjempe den nye bølgen diabetes, hjerte- og karsykdommer, kreft og lungesykdom.

Ifølge Norges styremedlem i Verdens helseorganisasjon, Helsedirektoratets sjef Bjørn-Inge Larsen, er det på høy tid at FN setter livsstilssykdommene på agendaen.

– Dessverre, i det de smittsomme sykdommene utgjør en litt mindre byrde i mange fattige land, overtar de ikke-smittsomme sykdommene som en ny belastning. Det som tidligere

var den vestlige verdens problematikk, er blitt et globalt fenomen, sier han.

– Ikke umulig å snu

Hjerte- og karsykdommer er en av sykdommene som i dag rammer mye hardere i lav- og mellominntektsland enn i rike land. Hele 82 prosent av alle dødsfall som følge av sykdommen finner sted i disse landene. Men, i motsetning til for 50 år siden, da hjerte- og karsykdommer ble et massivt problem i den vestlige verden, vet vi i dag mye om hva som skal til for å snu utviklingen.

Et av de viktigste tiltakene mot de ikke-smittsomme sykdommene er,

Bjørn-Inge Larsen, leder av Helsedirektoratet.

FOTO: HELSEDIREKTORATET

ifølge Larsen, å få på plass strengere reguleringer av tobakk og alkohol. Dette er tiltak Norge har frontet under forhandlingene om resolusjonen landene signerte i New York. Lav- og mellominntektsland har imidlertid vært mest opptatt av å kjempe for mer økonomisk bistand, slik at nødvendige legemidler blir tilgjengelig for alle. Det er å begynne i feil ende, mener helsedirektøren.

– Svaret på denne epidemien er ikke å gjøre medikamenter tilgjengelig, men å få folk til å slutte å røyke, redusere alkoholforbruket, legge om kostholdet og være mer fysisk aktive. Å be om mer bistand, når man ikke en gang har begynt å regulere tobakks- og alkoholindustrien, er å begynne i feil ende.

Økt tobakksforbruk

Selv om tobakksforbruket går ned i så og si alle vestlige land, går det globale forbruket opp. Veksten skjer i all hovedsak i utviklingsland. Men

å få fattige land til å stå opp mot tobakks- og alkoholindustrien, er en kjempeutfordring.

– I mange fattige, tobakksproduserende land er kutt i tobakksbruken en direkte trussel mot egen økonomi. Samtidig har vi sterke indikasjoner på at alkoholindustrien har hatt plass rundt forhandlingsbordet når mange land har utformet sin alkoholpolitikk. Det er selvsagt uholdbart, sier Larsen.

En vekker

Resolusjonen landene signerte i New York ble mye svakere enn helsedirektøren hadde ønsket, og manglet både konkrete mål og konkrete tiltak for å bekjempe sykdommene. Larsen håper likevel at møtet ble en vekker for statsledere og regjeringer.

– Vi ser denne epidemien komme som et enormt problem, også for de fattigste landene. Det er ingen grunn til å vente til den har blitt en katastrofe. Hvis vi ikke gjør noe nå, er det en forsømmelse, sier han. ■

Samtaler ved Chr. Michelsens institutt

Nye stormakter og Afrika

Kina, India, Brasil og Sør-Afrika og de andre stormaktene fra Sør, blir stadig viktigere globale aktører. Deres nye status og rolle er spesielt tydelig i Afrika. I en ny seminarserie, setter CMI fokus på disse stormaktene og analyserer deres rolle i Afrika. Hvilke utfordringer reiser dette for norsk politikk? Forskere, aktivister og beslutningstagere møtes på CMI.

22. september

Developing Peace? China, India, Malaysia and South-South development cooperation in the new Sudans

Dan Large, Gunnar M. Sørbø and Gunnar A. Holm

20. oktober

Negotiating a new Climate Order – The Case of Brazil

Sjur Kasa

27. oktober

China in Africa. What does it mean for political development?

Deborah Brautigam, Shubo Li og Helge Rønning

9. november

South Africa's Post-Apartheid Foreign Policy

Garth le Pere

15. november

Brazil's International Cooperation: Perspectives on Emerging Powers and Africa

Alcides Costa Vaz

24. november

India in Africa

Stein Sundstøl Eriksen

4. januar

Is a New Global Partnership for Development Possible?

Jon Lomøy, Alf Morten Jerve og Hege Hertzberg

12. januar

Comparing China, India, Brazil and South Africa in Africa: Similarities and Differences

Elling N. Tjønneland

23. januar

Restless Empire: China and the World since 1750

Odd Arne Westad

31. januar

Debatt

Endringer i internasjonal politikk, nye stormakter og sør-sør samarbeid. Hva betyr dette for utvikling i Afrika – og for norsk politikk?

Innledning ved Erik Solheim, Miljø- og utviklingsminister (tbc)

I takt med Indias voksende økonomi og økende globale ambisjoner øker også bistandsbudsjettet. Les mer under til høyre

Økonomi

Europas gjeldskrise kan strupe bistanden

Har Europas ledere råd til å tenke på verdens fattige når deres egne velgere bygger barrikader i gatene i protest mot budsjettkutt? **Av Even Tømte**

Mange fryktet at bistandsbudsjettene ville bli sablet ned da krisa i det amerikanske boligmarkedet spredte seg verden over i 2008. Men bistandsgiverne trappet i stedet opp bistanden, og ga i fjor mer enn noensinne. Nå kan situasjonen være en annen. For tre år siden møtte politikerne krisa ved å pumpe milliarder av dollar inn i bankene for å holde dem på beina. Nå sliter både USA og de fleste europeiske land med stor statsgjeld og budsjettunderskudd. I land etter land sliper politikere sparekniven og utkjemper harde politiske kamper om hvem som skal betale for krisa.

Utfordrende mål

Jon Lomøy, direktør for OECDs utviklingsdirektorat, tror det vi blir vanskelig å unngå at det kuttes i bistandsbudsjettene.

– Det vi ser nå er at EU har valgt å opprettholde målet om å gi 0,7 pro-

sent av sitt bruttonasjonalprodukt i bistand, samtidig som det er betydelige forskjeller på hvordan de ulike landene håndterer dette, sier Lomøy til Bistandsaktuelt.

Storbritannia har valgt å skjerme bistanden fra kutt og opprettholde målet om å trappe den opp, selv om landet gjennomfører store nedskjæringer i offentlig sektor. På den andre siden har land som Irland, Hellas og Portugal kuttet betydelig i bistandsbudsjettene. I Spania, der bistanden har blitt trappet opp de siste årene, har veksten stanset, mens Nederland har valgt å redusere bistanden til 0,7 prosent av brutto nasjonalprodukt, etter å ha ligget over dette nivået i over 20 år.

– Det er et variert bilde, men summet er at det vil være svært utfordrende for EU å nå de samlede målene for hele unionen, sier Lomøy.

Venter at veksten stopper

Prognoser utarbeidet av OECD viser at bistanden fra land til land har vokst betydelig de siste årene, men at veksten nå i ferd med å dabbe av. I 2012 er ikke bistanden ventet å øke i det hele tatt.

Dette kan gå ut over arbeidet med å nå FNs tusenårsmål, frykter OECD. Oranisasjonen merker seg at veksten i bistand til land som har gjort lite framskritt mot tusenårsmålene blir mindre.

– I beste fall ser vi for oss at man klarer å opprettholde bistanden på dagens nivå, sier Lomøy.

Bistand blir mindre viktig

Denne utviklingen har to overordnede konsekvenser, mener Lomøy: For det første har giverlandene blitt

Jon Lomøy, leder av OECDs utviklingsdirektorat DCD-DAC

mer opptatt av kostnadseffektivitet og resultater, spesielt i Storbritannia, som også skiller seg ut ved å fortsette å øke bistanden. For det andre blir bistand fra OECD-landene en relativt sett mindre del av den samlede finansieringen av utvikling. I stedet har utviklingslandene fått større tilgang på andre former for kapital, og mange av dem har i tillegg en sterk økonomisk utvikling.

– Selv om bistandsbudsjettene har økt betydelig, har bistandens relative andel av utviklingsfinansieringen gått ned. Det er realistisk å tro at dette bildet vil forsterkes ytterligere, sier Lomøy.

– Bistanden blir mindre viktig?

– Ja, heldigvis. Det er det ikke noe

negativt ved. Det er ikke positivt at økningen av bistand stopper opp, men det har aldri vært meningen at bistand skulle være den viktigste finansieringen av utvikling. Vi har et overordnet mål om at bistand skal bli overflødig, og det blir den jo ved at andre finansieringskilder overtar.

« Det har aldri vært meningen at bistand skulle være den viktigste finansieringen av utvikling »

Jon Lomøy, OECD-talsmann

OECD

■ Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling, et forum for økonomisk samarbeid og utvikling mellom 34 rike land.

IMF-notat

■ «Will the recent economic downturn, large shocks and debt strains in donor countries have a ripple effect on bilateral aid?»

■ <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/6322>

«**Forsvaret er en gigant mens utenriksdepartementet er en pygmé i budsjettsammenheng. Å sulte pygmeen vil ikke bidra til å løse problemene**»

Joseph Nye, professor ved Harvard og forfatter av artikkelen «Myk makt», om forslagene til kutt i USAs bistandsbudsjett.

■ ENERGI

Kritiserer Oljefondet

En ny rapport fra Foreningen for internasjonale vannstudier (Fivas) viser at Statens pensjonsfond utland, det såkalte Oljefondet, har plassert milliarder av kroner i selskaper involvert i svært omstridte damprosjekter. Tvangsflytting og tapt livsgrunnlag, tap av biologisk mangfold og annen miljøskade er blant konsekvensene av de fire prosjektene som omtales i rapporten. Ifølge South Asia Network on Dams, Rivers & People vil svært få av menneskene som rammes hardest av damprosjektene nytte godt av energien som anleggene produserer.

Den økonomiske krisa har rammet Spania og flere andre land hardt. Trolig vil nedgangstidene bety betydelige kutt i bistanden. Bildet er fra en kø utenfor et arbeidskontor i Madrid.

FOTO: ARTURO RODRIGUEZ/SCANPIX

Venter barberte budsjetter

IMF-økonomene Era Dabla-Norris, Camelia Minoiu og Luis-Felipe Zanna har analysert hvordan økonomiske konjunkturer henger sammen med gavmildheten til bistandsgiverne. De finner at historiske erfaringer tilsier at bistandsgiverne kommer til å redusere sine bidrag til fattige land i kjølvannet av gjeldskrisa.

Forskerne har sett på 22 bistandsgivere og 113 mottakere i perioden 1970–2005. Bistandsnivået har en tendens til å stige under økonomiske oppgangstider og synke under nedgangstider. Samtidig blir bistanden merkbart redusert når giverne opplever uvanlig ufordelaktige økonomiske forhold. «Disse virkningene har en tendens til å vedvare. Store

svingninger i giverlandene kan ha en varig effekt, opp til tre år, på bistandsstrømmene», skriver økonomene.

Stor statsgjeld er også forbundet med en reduksjon av bistandsstrømmene. «Gitt at disse hendelsene og problemene er mer alvorlige enn man har sett før, er det ikke sikkert at funn fra fortiden er det beste utgangspunktet for å lage prognoser. Likevel underbygger funnene våre synet om at det er en betydelig nedsiderisiko for bistanden. Bistandsgiverne må overholde sine forpliktelser for å hindre den betydelige økonomiske nedturen, de store sjokkene og gjeldsproblemene i giverland fra å ha langvarige virkninger på utviklingslandene», skriver de tre IMF-økonomene. ■

India satser som bistandsgiver

India viser stadig mer muskler som bistandsgiver. Samtidig lever nær en tredjedel av landets egen befolkning i fattigdom. **Av Camilla Wright**

DET INDISKE utenriksdepartementet annonserte nylig planer om å etablere et bistandsdirektorat. India er fortsatt ingen stor bistandsgiver og brukte ifølge OECD om lag tre milliarder kroner på bistand i 2009–2010. Men i takt med Indias voksende økonomi og økende globale ambisjoner øker også bistandsbudsjettet. Ifølge den norske ambassaden i New Delhi vil det indiske bistandsbudsjettet for de neste 5-7 årene være på om lag 11,2 milliarder amerikanske dollar, eller rundt 60 milliarder kroner. India er det femte største giverlandet i Afghanistan og forpliktet seg nylig til å gi om lag 750 millioner dollar i støtte over de nærmeste årene. India gir også stadig mer bistand til afrikanske land.

Både yter og mottager

Samtidig mottar India selv fortsatt mye hjelp. For ikke lenge siden inngikk India blant annet en ny bilateral bistandsavtale med Storbritannia.

– Jeg synes det er betenkelig at India øker bistandssatsningen så kraftig når vi vet at landet selv har en tredjedel av verdens befolkning under fattigdomsgrensen. Det er flere fattige i India enn i Afrika sør for Sahara, sier Åshild Kolås, forsker

ved fredsforskningsinstituttet PRIO til Bistandsaktuellet. I India lever 850 millioner mennesker på under to dollar dagen.

Stormaktambisjoner

Den norske ambassaden i New Delhi uttrykker i et internt notat at bistandssatsningen må ses i lys av Indias ambisjoner om å fremstå som en global stormakt. Indiske analytikere mener at India gjennom bistandssatsningen forsøker å demme opp for kinesisk innflytelse regionalt og i Afrika.

– Det er viktig for indiske ledere at India spiller i samme politiske «liga» som Kina. De vil derfor gjerne at India skal fremstå som like fremgangsrikt som Kina, sier Åshild Kolås.

Norge ble i 2003 bedt om å avslutte sitt bistandsforhold til India av den indiske regjering og har per idag ingen avtale med landet. ■

«Det er flere fattige i India enn i Afrika sør for Sahara»

Åshild Kolås, forsker, PRIO

To ministre, en fra India og en fra Sri Lanka, som tar hverandre i hånda etter å ha inngått en avtale om økt indisk bistand.

FOTO: ANDREW CABALLERO-REYNOLDS/SCANPIX

26 Meninger

Meninger

– De som utformet FN-pakten i 1945, hadde visjoner som aldri er blitt virkeliggjort. Se kronikken nedenfor.

Debatt:

Frykten for Kina

Av Hanna Schanke

KINA HAR LENGE engasjert seg i Afrika, men først det siste tiåret har Vesten begynt å stille spørsmål ved hva dette innebærer. Den amerikanske utenriksministeren Hillary Clinton har advart om at Kina er i ferd med å bli en ny kolonimakt. Som jeg skriver i et nytt notat for Civita kan kritikken oppsummeres i noen generelle punkter. En av de vanligste innvendingene er at Kina plyndrer Afrika. Det er utvilsomt et behov for bedre rammeverk rundt investerin-

ger i naturressurser på kontinentet. På den annen side har den kinesiske etterspørselen etter råvarer bidratt til betydelige inntekter for ressursrike afrikanske land.

Kina anklages også for å være en ulv i fåreklær, ettersom bistanden er bundet opp mot kjøp av kinesiske varer og tjenester. Det er imidlertid en høyst reell avveining mellom bestemmelsesrett for mottakerlandet og kontroll av bistandsmidler, noe også vestlige land har erfart. Kinesiske bedrifter kritiseres for å bidra lite til

teknologioverføring. Norske erfaringer med olje tilsier at dette er vesentlig. I Norge hadde man imidlertid en høyt utdannet befolkning, også innen tekniske fag, noe de fleste afrikanske land i dag ikke har. Kina tar enkelte grep for å bøte på situasjonen, blant annet gjennom å gi afrikanske studenter stipend til kinesiske universiteter, og gjennom forsøk med opprettelse av økonomiske soner i Afrika.

Kinesiske bedrifter anklages også for å utnytte arbeidere. Høy arbeidsledighet gjør likevel at det er stor et-

Hanna Schanke
frilansskribent og
masterstudent
innen utviklings-
og ressurs-
økonomi ved UMB

terspørsel etter disse jobbene, men arbeidsledigheten vil forhåpentligvis synke etter hvert som både kinesiske og vestlige selskaper etablerer seg i Afrika. Kina anklages for å ta lite hensyn til miljø og sosiale kostnader. Positiv utvikling på enkelte områder de siste årene gir håp om at dette kan være i endring.

En underliggende kritikk, som sjelden nevnes eksplisitt, er at Kina er en konkurrent for Vesten. Kinas samarbeid med Vesten har imidlertid bedret seg de siste årene og ulikhe-

Kronikk:

Hva om vi gjennomførte FN-pakten?

Av Gunnar Garbo

ALLEREDE I 1950 slo Generalforsamlingen fast at manglende respekt for FN-pakten er den viktigste årsak til at internasjonale spenninger fortsetter.

Erskine Childers heter en mann som brukte storparten av sitt liv nettopp til arbeidet for å få FNs medlemsland til å gjennomføre den pakten de har sluttet om å gjøre ende på krig og fremme økonomisk og sosial framgang. Femten år etter Childers død har Hammarskjöld-stiftelsen i Uppsala utgitt For a democratic United Nations and the Rule of Law, et særnummer av Development Dialogue viet til Childers arbeider. Boka inneholder ikke bare et utvalg av de artikler han skrev og foredrag han holdt etter sitt samarbeid med Dag Hammarskjöld i FN. En av vår tids forskere kommenterer hvert av kapitlene. Derfor viser boka at svært mye av kritikken fortsatt er gyldig.

Denis J. Halida tar i sin kommentar fatt på voldsbruken Sikkerhetsrådet slipper løs: Den planmessige krigføringen til folk som anser seg som utvalgte og siviliserte, slår ikke bare feil, men røper også at de ikke er interesserte i å løse motsetninger uten militær makt. Det som avgjør utfallet, er militær og kommersiell profitt, strategiske baser, medie-oppslag og spekulativ kontroll med naturressurser. Demokratisk valgte regjeringer viser nesten ufattelig evne til å vill-

lede folket og drive propaganda for at krigføring må til.

Både myndigheter og medier har en tendens til å kalle Sikkerhetsrådets resolusjoner for FN-vedtak, til tross for at flertallet i FNs Generalforsamling kan ha vært imot dem.

Arbeidene til Childers gir solid materiale til å vurdere de overgrepene, lovbruddene og pakt-krenkingene Sikkerhetsrådet har begått. Et godt eksempel er den første Golf-krigen, som selv kritikere gjerne har bøyd seg for, fordi Iraks angrep på Kuwait brøt forbudet mot angrepskrig. Men reaksjonen i Sør er lettere å forstå når en vet at Storbritannia, motivert av oljeinteresser og i strid med sitt mandat fra Folkeforbundet, på 30-tallet rev Kuwait løs fra Basra-provinsen i Irak og gjorde delen til egen stat. Dette aksepterte Irak aldri.

Etter Iraks invasjon i Kuwait vedtok Sikkerhetsrådet høsten 1990 sanksjoner som i følge CIA lammet 90 prosent av landets import og 97 prosent av eksporten. Dette burde være press nok. FN-paktens artikkel 42 erklærer riktignok at rådet kan treffe militære tiltak dersom det finner at de fredelige tiltakene vil bli utilstrekkelige eller har vist seg utilstrekkelige. Men Sikkerhetsrådet har aldri respektert plikten til en slik prøving. Den 28. november 1990 ga rådet ganske enkelt en gruppe land ledet av USA fullmakt til å bruke alle nødvendige midler mot Irak dersom ok-

Gunnar Garbo er tidligere journalist, stortingsrepresentant for Venstre og ambassadør i Tanzania.

KRONIKK

Kronikkforslag sendes til even.tomte@gmail.com (maks 7000 tegn inkl. mellomrom)

kupasjonen ikke ble avsluttet innen 15. januar.

Dermed startet 15. januar 1991 en bombekrig som med overlegg rammet mengder av sivile. Etter nederlaget ble Irak pålagt sanksjoner som de neste tolv år tok livet av flere hundre tusen mennesker.

Andre eksempler finner vi i krigen om Kosovo, angrepet på Afghanistan, USA-invasjonen i Irak i 2003 og krigen om Libya. Gjennomgående trekk er krenkelse av FN-paktens forbud mot angrepskrig, uvilje mot å prøve fredelige løsninger og brudd på humanitær folkerett. I dag er Norge medansvarlig for full krig i Libya, utløst av militærmaskineriet til en NATO-alliert med opposisjonen mot den sittende regjeringen. Angriperne gikk langt ut over mandatet fra Sikkerhetsrådet, selvsagt uten protest fra rådet, hvor angriperne hadde makten. Uansett hvem som vinner, medfører krigen uunngåelig et massedrap på sivile, som stiller Kadaffis påståtte overgrep i skyggen.

Som Haliday skriver, er det uforvarlig å gå med på militære intervensjoner med så grusomme virkninger, godtatt av et FN-organ som har til oppgave å tjene hele menneskeheten – Nord og Sør, rik og fattig, uten hensyn til kulturelle, etniske og religiøse forskjeller.

Erskine Childers arbeidet også for å gi verdensorganisasjonen den overordnede rollen pakten legger

opp til på det økonomiske og sosiale området. Makten skal ligge i en institusjon bygd på prinsippet «én stat – én stemme», ikke «én dollar – én stemme». Men de sterkeste og rikeste medlemslandene var ikke rede til å stå ved sine egne løfter. Etter den realistiske oppfatningen deres måtte landene med dominerende militær og økonomisk makt ordne opp i verden.

Anført av USA er FN blitt systematisk sulteforet. Mens den første generalsekretæren, Trygve Lie, trodde at verdensorganisasjonen skulle få hånd om en rettferdig global omfordeling av midler fra Nord til Sør, sørget de rike givne for at fattigfolkene ikke

Demokratisk valgte regjeringer viser nesten ufattelig evne til å villed folket og drive propaganda for at krigføring må til»

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett KAMBODSJA

Kjønnsroller i Kambodsja

Våre ideer om rettferdighet og likestilling viker plassen for viktigheten av harmoni. Markus Aksland i Redd Barna skriver om kjønnsroller i Kambodsja.

nett KREATIVE INDUSTRIER

Et nytt bistandsparadigme

Film, musikk, design, arkitektur og kunst er blant de hurtigst voksende industriene i verden. Det må bistanden også forholde seg til, skriver Kaja Tvedten Jorem.

nett SOMALIA

Nødhjelp er ingen varig løsning

En av tre barn står i fare for å sulte i hjel i deler av Somalia. Samtidig går den globale matkrisen fra vondt til verre. Generalsekretær Åsne Havnelid i Røde Kors skriver om årsakene til krisa.

tene i tilnærming gir muligheter for synergieffekter. Kina fokuserer på næringsutvikling og infrastruktur, mens Vesten vektlegger tradisjonell bistand til blant annet helse og

« En underliggende kritikk, som sjelden nevnes eksplisitt, er at Kina er en konkurrent for Vesten »

utdanning, kompetansebygging og godt styresett, samtidig som private investeringer opplever markant oppgang. Kinesisk og vestlig engasjement i Afrika utspiller seg ikke i et vakuum. Afrikanske land er ikke homogene, og ønsket tilnærming er ikke nødvendigvis den samme, verken fra land til land eller fra sektor til sektor. Man ser også en økende evne og vilje blant afrikanske myndigheter til forhandlinger med utenlandske aktører, for å sikre best mulig vilkår og utbytte for egen befolkning. ■

Debatt: Nytenkning om kraftutbygginger

Av Ørnulf Strøm

I BISTANDSAKTUELT nr. 6 stiller Norfunds direktør Kjell Roland spørsmål om bistandspolitikken på energi de siste 20 årene har vært riktig.

Norge har gjennom årene bidratt til mange gode kraftprosjekter i Afrika. Blant disse er Kihansi i Tanzania. Dette anlegget sto i fjor for 23 prosent av Tanzanias elektrisitetsproduksjon. Men det ble bygget ut i offentlig regi gjennom lån og gaver fra blant annet Norge. I dag er det stor enighet om at det trengs mer kapital ved nye utbygginger enn hva det offentlige og bistand er i stand til å stille opp med. Det er også enighet om at privat kapital er nødvendig for å kunne nå målet om at flest mulig skal få tilgang til elektrisitet.

På 80-tallet var energisektoren preget av statlig styring og politisk fastlagte kraftpriser. Energiproduksjon er en økonomisk aktivitet som i prinsippet burde organiseres kommersielt. For å kunne tiltrekke seg private investeringer er reform av sektoren helt nødvendig. Vi har derfor støttet opp om institusjons- og kompetansebygging. I dag kan man treffe mange vannkraftingeniører i ledende posisjoner i utviklingsland som har fått sin utdanning i Trondheim. Det er ett helt konkret resultat av denne innsatsen.

For landene i Afrika er det en stor utfordring å skaffe til veie mer kraft til akseptable priser. Dette er utgangspunktet for Ren Energi-initiativet som startet i 2007. Vår erfaring er at det er meget krevende å få finansiert vannkraftprosjekter med dagens rammevilkår. Privat sektor etterlyser stabile rammevilkår og kommersielle betingelser som betalingsikkerhet og tariffes som gjør prosjektet økonomisk forsvarlig. Norad vil sammen med Utenriksdepartementet se nærmere på hvordan vi kan bruke offentlige bidrag inn i en offentlig – privat utbyggingsmodell. Men vi trenger Norfund og den norske kraftbransjen med på laget.

EN AV UTFORDRINGENE når det gjelder privat sektors involvering har vært store krav til risikodekning, noe som har drevet kostnadsnivået opp og gitt for høye kraftpriser. Investeringer i utviklingsland er risikopreget. Bistandens rolle kan være å komme inn for å ta slik risiko og redusere risikoen. Norfund er en del av virkemiddelapparatet. Vi vil utfordre dem på hvordan de kan bidra til risikoavlastning. ■

(Innlegget er forkortet. For fullversjon – se bistandsaktuelt.no/debatt.)

Ørnulf Strøm er underdirektør i Norad.

fikk del i pengestyringen. Den tok de hånd om selv. Verdensbanken, IMF og WTO ble unntatt fra den samordningen FN øver overfor andre uavhengige særorganisasjoner – for ikke å snakke om rikmannsklubben G20. Childers ønsket å reformere Sikkerhetsrådet og bli kvitt vetoretten. Han krevde gjennomført paktens bestemmelse om at dersom maktbruk overhodet kommer på tale som siste utvei, da skal FN selv ha styringen og ikke sette den bort til koalisjoner av mer enn villige.

Childers pekte også på enkle tiltak. Han kritiserte flere generalsekretærer for å bøye seg for Sikkerhetsrådets brudd på FN-pakten, istedenfor å ta kampen opp og sette sin stilling inn på respekt for pakten. Han kritiserte Generalforsamlingen for å overse både sine muligheter til å sette grenser for Sikkerhetsrådets paktbrudd og sin adgang til å be Den internasjonale domstol om rådgivende uttalelser.

Sikkerhetsrådet i FN er blitt et instrument de rike og mektige landene bruker for å gi legitimitet til sin politikk og sine kriger, skriver Gunnar Garbo.

FOTO: SCANPIX

De som utformet FN-pakten i 1945, hadde visjoner som aldri er blitt virkeliggjort. Generalforsamlingen bygger på prinsippet om én stat – en stemme, uten vetorett for noen. Kontingenten blir fordelt etter medlemslandenes bæreevne. Pakten tar sikte på å fremme sosialt framskritt og hevde menns og kvinners og små og store nasjoners like rett, samtidig som den pålegger alle medlemsland å avholde seg fra trusler om eller bruk av væpnet makt i internasjonale forhold.

Brede internasjonale folkebevegelser hevder i dag at En annen verden er mulig. Den nye og bedre verden de øyner kan de blant annet medvirke til ved å kjempe for at regjeringene deres nå gjennomfører FN-pakten. ■

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

28 Bakerst

Når tradisjonen blir en byrde

Av Victoria Buhanza

AFRIKANSKE TRADISJONER kan legge mange hindringer i veien for ekteskapet. En av dem er den utbredte brudeprisen.

Denne tradisjonen er viktig fordi den er et symbol på den takknemligheten brudgommen og hans familie har til de kommende svigerforeldrene som har gjort en god jobb i å oppdra ei jente. Å la være å betale brudepris vil mange steder være helt uakseptabelt. Men det hender at gifteklare jenter forsøker å overtale familien sin til å redusere brudeprisen, siden foreldrene ofte krever altfor mye.

Det er mye som kan bidra til å gjøre en brud «dyr». Har hun for eksempel aldri født barn eller har høy utdannelse heves som regel prisen.

Av og til er brudeprisen faktisk så høy at det unge paret blir tvunget til å dele brudeprisen seg imellom. På den måten innfris de kulturelle kravene foreldrene setter og de unngår å bryte tradisjonen. Men det er også mange som rett og slett lar være å gifte seg. De forblir enslige eller bor

Sett fra SØR

Victoria Buhanza er tanzanisk frilansjournalist og bistandsarbeider, for tiden bosatt i Sør-Afrika.

sammen uten å være gift fordi de ikke har råd til å betale brudeprisen.

NOEN STEDER i Tanzania kan foreldre som krever brudepris av sin datters frier bli sett på som om de selger datteren sin. Dette forsterkes av at datteren vanligvis flytter fra barndomshjemmet til ektemannen så snart brudeprisen er betalt. Fra da av er hun en del av hans familie og må innordne seg dem.

Siden ektemannen har betalt en høy pris for henne for å sikre at hun gjør som han vil, kan han lett begynne å se på henne som sin personlige eiendom. Dette kvinnesynet kan igjen bidra til økt vold mot kvinner, seksuell utnyttning og at kvinner kan bli nektet retten til egen eiendom.

SELV OM BRUDEPRISTRADISJONEN fremdeles er levende i Tanzania, er den ikke lenger så viktig som den var. Da levde man sammen som storfamilier og det var hele ektemannens familie som hadde ansvaret for å dekke brudeprisen. Og når en kvinne ble gift flyttet hun sammen med hele ektemannens klan.

Men nå for tiden vil en nygift kvinne som regel flytte inn til en mann som bor alene. Og selv om familiemedlemmer ofte vil bidra med å betale for bryllupet, må den kommende ektemannen selv stå for brudeprisen. En høy pris kan dermed gi det unge paret et dårligere økonomisk utgangspunkt når de endelig er gift.

TIL TIDER er det ikke bare grådige foreldre, men også døtrene selv som krever høye summer. For noen kvinner er god økonomi viktig for et stabilt forhold og de ønsker seg en høy brudepris fordi det vil bevise at mannen har bra med penger. Har han det viser det at han er i stand til å påta seg den tradisjonelle rollen som en god ektemann og familiens forsørger.

Noen overdriver betydningen av brudeprisen og utnytter tradisjonen ved å sette opp en høy sum. Men i Tanzania i dag blir også mange moderne kvinner lettet og glad om foreldrene lar være å kreve en høy brudepris. Selv tror jeg det viktigste er at foreldrene gleder seg over at barna blir gift. ■

Trano (32) og Happiness Mseke (29) giftet seg tidligere i år. For mange unge tanzaniere som vil gifte seg kan tradisjonen med brudepris fortsatt være et problem.

FOTO: VICTORIA BUHANZA

Rett på flyet

På ti år har Norsk Folkehjelp hatt fire toppsjefer.

Hvor lenge ble den femte i stolen?

Svar: Kun få timer. Av Gunnar Zachrisen

Først måtte hun nemlig løpe på et møte med LO, deretter sprinte på apoteket for å skaffe smertestillende til en fersk rotfylling, før det bar rett på flyet, retning Sør-Sudan.

Slik var Liv Tørres' første dag på jobben 12. september. Innimellom ble det bare tid til et intervju med Bistandsaktuelt, et kjapt ledermøte og så et allmannamøte med de omlag 100 ansatte ved hovedkontoret.

Hun blir kastet rett ut i det. Rekker bare å rette på den blonde luggen, ta på de runde brillene og raske med seg det nødvendige antallet bøker for å kunne nyte timene i flyet: et par politiske biografier, en bok om Lord's Resistance Army og kanskje en Jo Nesbø. Dessuten skal hun lese seg opp på Sør-Sudan, verdens nyeste stat, opprørsregionen der Norsk Folkehjelp har vært meget aktiv i sin støtte til frigjøringsbevegelsen gjennom flere tiår.

I Juba venter NRKs tv-team. Om cirka fem uker skal Tørres nemlig være frontfigur og profilere organisasjonen under den årlige tv-aksjonen, den viktigste og største innsamlingsaksjonen Folkehjelpen har hatt på flere år.

«Litt for nøye»

«Utålmodig, aktivistisk og resultatorientert.» Slik karakteriserer hun seg selv. Men også «perfeksjonist, litt for nøye».

– Det går mest ut over meg selv, sier hun.

Bekjente av henne forsikrer at hun er en kvinne som takler stress og er i stand til å ta beslutninger når det kreves. Det viste hun også 22. juli da bomben smalt, mens hun befant seg i en bil i kjelleren til R4, en av regjeringsbygningene. Hun var en av de første som kom ut på den katastroferammede plassen. Derfra begynte hun – via mobilen – å kartlegge sine nærmeste departementskollegers tilstand og tilstedeværelse.

Multi-tasking

Etter snart 30 år med interesse for internasjonale spørsmål har den nyfiredede 50-åringen sikret seg ballast for lederoppgaven som generalsekretær. Studier, forskning, en doktorgrad i statsvitenskap, omlag 12 år i Sør-Afrika, ledererfaring både fra Fafo og Norsk Folkehjelp, politisk arbeid, en nyutgitt bok om internasjonal fagbevegelse, litt selvutviklet smykkedesign, noen måneder som rådgiver for en av Arbeiderpartiets ministre, samt to ekteskap, fire barn og 857 venner på Facebook.

«Multi-tasking» heter det på moderne norsk. Men hun liker det – at det går fort i svingene, så lenge det er en tydelig kurs.

– Det er ikke bistandsperspektivet jeg er mest opptatt av. Utvikling er et politisk spørsmål. Den type demo-

HVEM?

■ Ny generalsekretær i Norsk Folkehjelp.

■ Skallede drøyt 100 ansatte i Oslo og rundt 2000 internasjonalt, hvorav mange er lokalt ansatte mineryddere.

■ Fronter organisasjonen under NRKs tv-aksjon 23. oktober.

kratisk utvikling vi arbeider for er basert på sterke organisasjoner i sivilsamfunnet. Det er bare på den måten vi kan bidra til å skape bærekraftige, varige resultater med god fordelings-effekt og medbestemmelse for det brede lag av befolkningene, sier hun.

Politisk kamp

Under den korte skinnjakka banker et engasjert politisk hjerte. Temaer som inkluderende arbeidsliv, faglige rettigheter og demokrati har vært gjennomgående i hennes yrkeskarriere. Nå skal hun praktisere det overfor drøyt 100 ansatte på hjemmekontoret, om lag 120 ansatte ved asylmottak og regionskontor i Norge og over 2000 flere der ute i samarbeidslandene. Som den femte generalsekretæren på ti år.

Det blir en tøff oppgave – i en organisasjon som sprer seg på så ulike aktiviteter som redningsarbeid i påskefjellet, asylmottak, minerydding i konfliktområder og styrking av lokale organisasjoner i fattige land. Angola, Etiopia, Sør-Afrika, Rwanda, Mosambik, Libanon, Irak, Gaza, Kambodsja er noen av reisemålene hun må forberede seg på de kommende årene. Først og fremst skal hun imidlertid nå reise innenlands og bli kjent med organisasjonen rundt i landet, sier hun. Innimellom vil hun slappe av i eneboligen på Godlia, huset som ble bygget i hagen til barndomshjemmet, der hennes beste-foreldre var de første til å etablere seg.

«Jeg er forbanna nøye.»

Portrett

Liv Tørres liker at det går fort i svingene, så lenge det er en tydelig kurs.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Oschlo!

– Det er Oschlo med tjukk l, forsikrer hun – med stolthet.

Mens andre ungdommer drev idrett og gikk i speider'n leste hun sine første hundre bøker, mens hun diskuterte politikk med moren som var sekretær og samfunnsengasjert bokelsker.

Så ble det studier i statsvitenskap på Blindern, sammen med blant andre Elisabeth Rasmusson, nåværende generalsekretær i Flyktningshjelpen. Student Tørres lot seg inspirere av den amerikanske professoren William Lafferty. Han var kritisk til den politiske kursen i sitt hjemland og etter hvert en overbevist nordisk sosialdemokrat. Her begynte hennes gryende politiske engasjement og våknende forskerblikk, med særlig

interesse for deltakerdemokrati og medbestemmelse på arbeidsplassene.

Sør-Afrika!

Som nygift medfølgende frue i Sør-Afrika, ble den internasjonale siden av engasjementet virkelig vekket. Det var i 1987, mens det hvite mindretallsregimet ennå satt ved makten.

– Jeg oppsøkte fagbevegelsen og tilbød mine tjenester som forsker – å kartlegge hvordan deres medlemmer engasjerte seg i politiske og faglige spørsmål. Av en eller grunn festet de lit til den unge blonde diplomatfruens gode hensikter, sier Tørres og humrer.

Hun viser til at en annen gruppe med forskere kort tid før hadde gjort noe lignende, og blitt avslørt som infiltratører fra den sørafrikanske etterretningstjenesten.

Etter hvert fikk hun et meget godt forhold til mange av lederne og aktivistene i den politisk engasjerte fagbevegelsen. Det resulterte i flere forskningsrapporter, i regi av Fafos nyopprettede avdelingskontor i Sør-Afrika. Det ga også grunnlagsdata til en doktorgradsavhandling om den sørafrikanske fagbevegelsen. Og resulterte i nye vennskap. I 1992 traff hun også sin andre mann, i dette miljøet. Han var forhandlingsleder i den sørafrikanske fagbevegelsen.

Stolt bonusmor

Ekteskapet er i dag over. – Men det har ført med seg to flotte «bonusbarn», sier hun.

Hun er tydelig stolt over at hennes to egne barn og to bonusbarn fortsatt har et tett og godt forhold.

– Jeg er veldig fornøyd med at de alle sammen gjerne vil feire jul på Godlia. Andre synes kanskje vi er en underlig familie, men vi har et fargerikt og tett fellesskap, sier hun. ■

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

- 1 Hvem er dette?
- 2 Libya grenser til seks land. Hvilke?
- 3 Hva heter hovedstaden i Surinam?
- 4 I hvilken organisasjon er Bernt G. Apeland generalsekretær?
- 5 Når er den internasjonale mannsdagen?
- 6 Hva heter hovedstaden i FNs nyeste medlemsstat?
- 7 Til hvilket av dagens måltider er det tradisjon å spise stekt fisk og ris i Japan?
- 8 Hva heter opprørsbevegelsen som har kontroll i de sørlige delene av Somalia?
- 9 Hva het den britiske vokalisten som tok initiativ til Live Aid-konsertene?
- 10 Hvor høyt ligger landet Lesotho på det laveste?
- 11 Hvor stor prosentandel utgjør indere av befolkningen på Mauritius?
- 12 Hvilket sted i Midtøsten er Jordens laveste punkt?
- 13 Hvor kan man ta Tut-Ankh-Amons skatter i nærmere øyesyn?

- 14 Hvilket år ble organisasjonen FOKUS etablert?
- 15 Når ble omskjæring av kvinner forbudt i Norge?
- 16 I hvilket land og på hvilken dato ble Osama bin Laden drept?
- 17 Hva heter verdens største ørken?
- 18 Hva er offisielle språk i Sudan?
- 19 Er Stillehavet større eller mindre enn Atlanterhavet?
- 20 Utdelingen av Nobels Fredspris har siden 1990 foregått årlig – på hvilken dato?

20

Ekspertnøtter

- 1 Hvilke land var tidligere en del av republikken Stor-Colombia?
- 2 Hva het kongen som i sin tid kjøpte Kongo (Den demokratiske republikken Kongo) for rundt 2 millioner kroner?
- 3 Hva slags krydder har gitt navn til Liberias kystområde?

8

SVAR: 1: Asne Havelid, generalsekretær i Norges Røde Kors. 2: Tunisia, Algerie, Niger, Tsjad, Sudan og Egypt. 3: Paramaribo. 4: UNICEF Norge. 5: 19. november. 6: Juba (Sør-Sudan). 7: Frokost. 8: Al-Shabaab. 9: Bob Geldof. 10: 1000 m.o.h. 11: 70 prosent. 12: Dødehavet. 13: I det egyptiske museum i Kairo. 14: 1995. 15: 1995. 16: I Pakistan, 2. mai 2011. 17: Sahara. 18: Arabisk og engelsk. 19: Større. 20: 10. desember.

EKSPERTNØTTER: 1: Colombia, Ecuador, Venezuela og Panama. 2: Kong Leopold II av Belgia. 3: Pepper (Pepperkysten).

30 Bakerst

Bokanmeldelse:

«Det nærmeste vi kommer»...

Av Morten Bøås

KRIGEN i Den demokratiske republikken Kongo er ikke bare den krigen hvor flest menneskeliv har gått tapt etter annen verdenskrig, men også en av de mest misforståtte. I få andre konflikter har aktivister, politikere og forskere som knapt har vært i landet spredt om seg med så enkle forklaringer på så komplekse og sammensatte problemer.

Utenlandske og kongolesiske aktører beskyldes for å ha satt krigen i scene og holde den ved like for å plyndre landet for naturressurser. Slik forklares ofte Rwanda, Uganda og Angolas deltakelse i krigen, og ulike kongolesiske aktører avskrives som kriminelle. Det gjøres sjeldent noe forsøk på å sette seg i hvilke interesser disse egentlig opererer ut fra og hvordan disse dannes innenfor rammen av den kongolesiske staten.

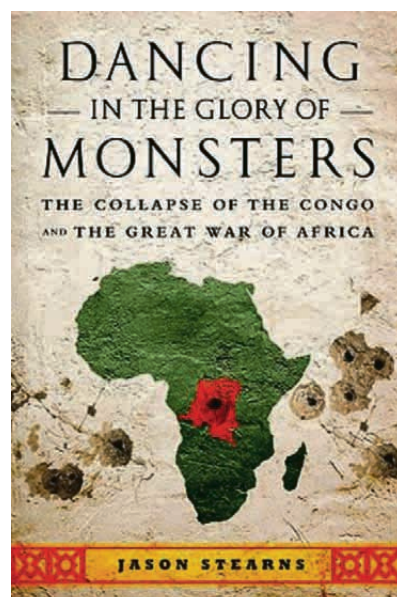
Straffefrihet fordi statens juridiske institusjoner ikke fungerer som de skal er også en utbredt forklaring, spesielt når det gjelder seksualisert vold. Argumentet ser ut til å være at fordi kongolesiske menn vet at sjansen for å bli straffet er liten, voldtar de kvinner på

de mest grusomme måter. Ikke bare er disse forklaringene alt for enkle, men de grenser også til ren rasisme. Den kongolesiske mannen framstilles som et primitivt monster som plyndrer, dreper og voldtar, mens kvinnene er passive ofre. Det er mulig slike historier gjør seg godt på seminarer og kontorer i Vesten, men de har lite med den kongolesiske virkeligheten å gjøre.

Derfor er det så viktig at folk som virkelig kjenner Kongo slik som Jason Stearns ikke bare skriver, men også skriver godt om landet. *Dancing in the Glory of Monsters* er ikke lett å legge fra seg. Det Kongo som trer frem i denne analysen er et land og mennesker 'fanget' av sosiale strukturer skapt av historiske forhold som har

«Krigen i Kongo er ikke bare den krigen hvor flest menneskeliv har gått tapt etter 2. verdenskrig, men også en av de mest misforståtte»

Jason Stearns:
«*Dancing in the Glory of Monsters: The Collapse of the Congo and the Great War of Africa*»
Public Affairs,
New York 2011

ledet frem til en stat hvor det å danse i 'monsternes' glans og glorie har blitt en livsnødvendighet. Bokas tittel er hentet fra en pressekonferanse som Laurent Kabila holdt hvor han retorisk spurte de fremmøtte 'hvem av dere var det som ikke danset i monstrets glans'. Mobutu var staten og staten Mobutu,

og alle måtte forholde seg til den, søke dens gunst for å bedre sine livsbetingelser eller for bare å få være i fred. Den kongolesiske staten er paradoksal nok til stede overalt og har kapasitet til å undertrykke og ødelegge, men er samtidig for svak og dysfunksjonell til å bygge opp noe. Dette har ikke blitt slik ved en tilfeldighet. Slik styrte kong Leopold og belgierne landet. Mobutu så heller ingen annen måte å styre den staten han overtok på, og det er en bitter ironi i at det ikke ser ut til at Joseph Kabila og det internasjonale samfunn heller ser andre muligheter.

Dancing in the Glory of Monsters viser hvorfor og hvordan dette skjer gjennom en forbillig analyse der lag på lag med årsaker er viklet inn i hverandre, og ingen forklaringsfaktor nødvendigvis er viktigere enn andre. Det er ikke umulig å komme med bidrag som kan trekke landet i en annen retning, men det vil ta tid og det vil kun skje hvis vi i det internasjonale samfunn tar den kongolesiske virkeligheten på alvor. Vi må fortsette å studere og analysere Kongo, men Jasons bok er noe av «det nærmeste vi har kommet til nå». ■

Morten Bøås er forskningsleder ved Fafo.

CARE er en av verdens største humanitære organisasjoner og driver utviklings- og nødhjelpsarbeid i 70 land. Omtrent 45 millioner mennesker får hvert år forbedret sine liv gjennom CAREs arbeid.

CARE kjemper for fattige kvinners rettigheter og for at alle skal leve et verdig liv. CAREs fokusområder er sparebasert mikrofinans, medbestemmelse, helse og arbeid mot vold. CARE vektlegger lokalt eierskap og medvirkning i arbeidet. Arbeidsmetoder er langsiktig bistand, nødhjelp og politisk påvirkning.

CARE Norge søker nye avdelingsledere:

- Markeds- og kommunikasjonssjef
- Programsjef

Besøk vår hjemmeside www.care.no for ytterligere informasjon og stillingsutlysninger.

Søknadsfrist: **30. september**

Sjekk ledige stillinger på **global.no**

global

Nyhetsbrev fra bistandsaktuelt.no

Du kan nå abonnere på et ukentlig nyhetsbrev fra Bistandsaktuelt.

Du får det – sammen med ukens karikaturtegning – rett inn på din pc!

Gå inn på bistandsaktuelt.no/Forsiden/Nyhetsbrev og skriv inn din e-postadresse.

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Anne Leifsdatter Grønlund har blitt ansatt som kommunikasjonsrådgiver i Regnskogfondet. Etter ett års vikariat har Grønlund fått fast ansettelse i Regnskogfondets kommunikasjonsavdeling med ansvar for pressearbeid og Regnskogfondets magasin Regnskog. Hun har tidligere jobbet i NRK, VG og ved Den norske ambassaden i Brasilia.

Anja Lyngsmark skal lede Regnskogfondets kampanjebeid. Etter ett års vikariat i som markedskoordinator i Regnskogfondet har Lyngsmark blitt ansatt som kampanjeansvarlig i policyavdelingen.

Kevin Sasia har blitt ansatt som programkoordinator for Afrika i Regnskogfondet. Han skal jobbe med oppfølging av partnerorganisasjoner og programmer i Den demokratiske republikken Kongo. Han har bakgrunn som ingeniør med arbeidserfaring fra Frankrike og Sør-Afrika. Sasia har også flere års erfaring i utvikling- og nødhjelpsarbeid fra Afrika, hovedsakelig fra Den sentralafrikanske republikk, Etiopia og Tsjad.

Erik Hagen har begynt som daglig leder av Støttekomiteen for Vest-Sahara. Han er på permisjon fra Framtiden i våre henders avdeling for etikk og næringsliv, for å arbeide med spørsmål om menneskerettigheter, folkerett og bedrifters samfunnsansvar i Støttekomiteen for Vest-Sahara.

Kåre Eriksen er ansatt som kommunikasjonsrådgiver i Digni (Bistandsmenda). Han kommer fra stillingen som programkoordinator i Stiftelsen Areopagos og har mastergradsutdanning innen religionsvitenskap og utviklingsstudier. Eriksen vil ha særskilt ansvar for elektroniske medier.

Sigurd Jorde har begynt som journalist og researcher i Framtiden i våre henders etikk- og næringslivsavdeling. Han har permisjon fra stillingen som informasjonsansvarlig i Utviklingsfondet. Sigurd Jorde har hovedfag i afrikansk historie, og har tidligere jobbet i Fellesrådet for Afrika og som journalist.

Anne Kari Garberg har blitt ansatt som journalist og researcher i Framtiden i våre henders etikk- og næringslivsavdeling. Hun er statsviter og har en bachelorgrad i journalistikk samt en mastergrad i Gender Studies fra School of Oriental and African Studies (SOAS) i London. Hun har tidligere jobbet som radiojournalist i NRK og i kvinneverdier i Mama FM i Uganda.

Brita Phuthi har blitt ansatt som ny internasjonal sekretær i Folkehøgskolerådet. Hun har utdanning i sosialantropologi og har variert arbeidserfaring, bl.a. som folkehøgskolelærer og ungdomsarbeider i Sør-Afrika. De to siste årene har hun jobbet som informasjonskonsulent ved Salhus mottaks-

senter for enslige mindreårige asylsøkere.

Tidligere ambassadør i Eritrea, **Kari Maren Bjørnsgaard** overtar stillingen i Pretoria, Sør-Afrika, mens **Tom Tyrhjell** utnevnes til ambassadør i Accra, Ghana. Generalkonsul **Ingrid Rønnaug Ofstad** blir oppgradert til ambassadør i Juba, hovedstaden i verdens yngste stat, Sør-Sudan. Spesialrepresentant **Janis Bjørn Kanavin** utnevnes til ambassadør i Ankara, Tyrkia.

Avdelingsdirektør i Utenriksdepartementet **Hans Jacob Frydenlund** er utnevnt til representant (stasjonssjef) ved Representasjonskontoret overfor palestinske myndigheter i Al Ram.

Gun-Helen Johansen har begynt som salgs- og markedsansvarlig i Friends Fair Trade.

Rune Arctander har blitt valgt inn for fire år som styremedlem i det internasjonale styret til Amnesty International. Siste nordmann som satt i styret var Jan Egeland (1985). Arctander har vært aktiv i Amnesty International i Norge i over 10 år i. Han har vært styremedlem i det norske styret i fem år, og nestleder siden september 2010. Arctander jobber for tiden i FN-sambandet og har tidligere vært ansatt i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner.

Sturla Henriksbø (31) fra Oslo leder KrFs internasjonale utvalg. Henriksbø er utdannet jurist i Norge og i USA. Han har tidligere vært nestleder i KrFU med ansvar for internasjonale spørsmål,

og er nå medlem av KrFs sentralstyre. **Andreas Haug Løland** (26) fra Vennesla er ansatt som internasjonal sekretær ved KrFs landskontor i Oslo.

Seniorrådgiver **Øyvind Dahl** har begynt i miljøverndepartementet og skal jobbe med klima- og skogprosjekt. Han har koordinert Norads arbeid med demokrati-støtte gjennom de politiske partiene, og jobbet med faglig rådgivning og forvaltning av Norads klima- og skogportefølje i avdeling for sivilt samfunn. Han skal nå følge opp arbeidet med REDD+ i Afrika.

Mattis Raustøl er ansatt som ny programsjef i Internasjonal avdeling, Norges Røde Kors, rekruttert til stillingen fra utenriksdepartementet, hvor han har jobbet med Norges freds- og forsoningsarbeid, blant annet i Sudan og på Afrikas Horn. Han har tidligere vært stasjonert ved ambassadene i Washington og Lisboa. Raustøl har studert statsvitenskap og historie på universitetet i Oslo og har en mastergrad i utviklingsstudier fra London School of Economics.

Fire nye ledsagere, **Nadia Falch Bandak** (33), **Elsa Weihe** (62), **Jan Egil Berg** (50) og **Lene Espelund** (31), reiste i midten av september fra Norge til Midtøsten for å delta i Kirkenes Verdensråds ledsagerprogram i Palestina og Israel. De neste tre månedene skal de leve tett på Midtøsten-konflikten og følge lokale innbyggerne i hverdagen. Målet er å gi beskyttelse gjennom sin tilstedeværelse, samt rapportere hjem om sine opplevelser.

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

X JA, jeg vil ha et gratisabonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn

Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)

Postboks

Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og ev. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

PORTO

**BISTANDS-
AKTUELT**

Norad
Postboks 8034 Dep.
0030 OSLO

BISTANDSAKTUELT

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Even Tømte
even.tomte@gmail.com

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Hege Opseth
heop@norad.no
Ingvild Sahl
sahlmedia@gmail.com
Tiril A. Skarstein
tiril.skarstein@gmail.com
Even Tømte
even.tomte@gmail.com

Prosjektansvarlig

adm. prosjekter:

Christine M. Harg
harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay
Ellen Rojahn

Redaksjonsråd:

Nora Ingdahl
Markus Nilsen
Ane Sigurdsson Mygland
Kjell Terje Ringdal
Asle Toje

Internett:

www.bistandsaktuelt.no
Postadresse:
Boks 8034 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

22 24 20 30 (sentralbord)
22 24 20 40 (redaksjon)
22 24 21 33 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

harg@norad.no

Design og produksjon:

Fora Medier AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad
Boks 8034 Dep,
0030 Oslo
Telefon: 22 24 20 59
E-post: adr-ba@norad.no
Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad
ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 20. september.

Opplag denne utgaven:

18 500 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca. 21. okt. 2011

Norad

Aksje-investor Knut (91) og filantrop Erna Eng (80) er glade for at de kan leve et godt liv og samtidig ha penger igjen å gi bort. — Rike nordmenn burde gi mer. Barnefondet har gjort livet vårt så meningsfylt, sier Erna.

Gir bort millionformue

Erna og Knut Eng har gitt nesten 30 millioner kroner til bistandsprosjekter. Men de reiser ikke rundt og klipper snorer. — Det er for dyrt, mener Erna.

Av Tiril A. Skarstein og Ken Opprann (foto)

Sammen med mannen Knut har Erna Eng opprettet Knut og Erna Engs barnefond. Det var i 2001, og ekteparet fra Oslo har delt ut nesten 30 millioner kroner gjennom fondet siden den gang.

Den 80 år gamle damen har god oversikt over prosjektene: et barnehjem i Russland, et barnesykehus i Kamerun, en ungdomsskole i Gambia, en jenteskole i Sierra Leone, en buss for øyeoperasjoner i Burkina Faso og så videre og så videre.

— Burkina Faso er det landet der vi har gjort mest. Det er jo et av verdens

fattigste land, og folk der er nok blant dem som trenger det mest, sier Erna.

Investor

Hun er klar på at verken hun eller mannen trenger alle pengene de har. Formuen, som de vagt stipulerer til mellom hundre millioner og én milliard norske kroner og som er plassert rundt om i verden, er allerede testamentert til barnefondet.

— Min mann er så flink til å tjene penger, smiler 80-åringen.

Knut Eng har startet opp og ledet flere selskaper i utlandet. Men nå er selskapene solgt, og 91-åringen job-

ber som investor. Det er avkastningen på investeringene som deles ut gjennom barnefondet.

— Knut tjener pengene og jeg bruker dem, forklarer Erna om oppgavefordelingen i Holmenkollen-hjemmet.

— Da jeg ble 80 år og passerte det som vel ville vært naturlig pensjonsalder for meg, opprettet vi barnefondet, legger mannen til, glad for at de to har funnet noe å syse med sammen.

Kontroll

— Men hvordan sikrer dere at pengene kommer fram?

— Det går jo ikke at Knut skal jobbe og jeg sløse bort pengene, så jeg har skikkelig kontroll. Mottakerne får beskjed om at jeg kommer til å følge dem tett. Jeg skal ha bilder av hvert byggetrinn før de neste bolkene med penger utbetales. Nei, heldigvis, foreløpig har vi ikke hatt noen skuffelser, sier Erna.

Hun mener å ha opparbeidet seg god kunnskap om byggekostnader og sementpriser rundt om i verden. Og hun tar gjerne en telefon til Utenriksdepartementet for å få noen råd.

— I tillegg må søkere vise at de har sikret at driften er i orden, hvis ikke blir det ingen støtte. Vi ønsker ikke å gi bort skoler som senere viser seg å bli stående tomme, understreker Erna.

Trenger gode søkere

Over 600 søknader har hittil kommet inn til fondet. Ekteparet påpeker at det tross alt er ildsjelene der ute som gjør jobben.

— Vi er avhengig av å få kontakt med samvittighetsfulle og ivrige mennesker som jobber i utviklingslandene. Noen finner vi, men de fleste finner oss, sier Erna, som innrømmer at hun har måttet luke ut en del søknader fra folk som har forsøkt å lure henne.

Erna Eng velger ut de prosjektene der hun tror hun kan få mest igjen for pengene. Høye administrasjonskostnader er noe hun skyr, og ekteparet bruker ikke mye penger på å reise rundt for å klippe snorer.

— Jeg er litt gjerrig, ser du, forklarer Erna med et smil.

Men et hareskærprosjekt i Burkina Faso har ekteparet besøkt, og Erna husker godt hvordan barna ble liggende og se seg selv i speilet etter en operasjon.

— Visste du at et par sko i Norge koster like mye som en hareskær-operasjon for et barn i Burkina Faso? spør den sjenerøse damen, som vet hva hun vil prioritere. ■

« Rike nordmenn burde gi mer »»